

Ingvild Hynne

Ingen grunn til å ikke handle - kunnskap og kompetanse til å avdekke vold i nære relasjoner

En kvalitativ studie om implementering av kommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner som forebyggende tiltak, og barnehageansattes opplevelse av den.

Masteroppgave i Spesialpedagogikk
Trondheim, november 2018

Ingvild Hynne

Ingen grunn til å ikke handle - kunnskap og kompetanse til å avdekke vold i nære relasjoner

En kvalitativ studie om implementering av kommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner som forebyggende tiltak, og barnehageansattes opplevelse av den.

Masteroppgave i Spesialpedagogikk
Trondheim, november 2018

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Sammendrag

Vold i nære relasjoner er et av Norges store satsningsområder. Regjeringen utformet i 2013 en handlingsplan mot vold i nære relasjoner “Et liv uten vold” (2014-2017). For å styrke kunnskapsnivået hos de ansatte i kommunene ble det også utformet en nettbasert veileder for utvikling av kommunale/interkommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner.

I denne studien ønsket jeg å se på hvordan den kommunale handlingsplanen mot vold i nære relasjoner implementeres som forebyggende tiltak i norske kommuner, og om planen bidrar til økt trygghet til å handle. Jeg utformet to forskningsspørsmål: (1) Hvordan beskriver ansatte i to norske kommuner implementeringen av handlingsplan mot vold i nære relasjoner som forebyggende tiltak, og (2) opplever barnehageansatte i kommunen at handlingsplanen bidrar til økt trygghet til å handle ved mistanke om vold i nære relasjoner.

For å få svar på forskningsspørsmålene mine har jeg benyttet meg av en kvalitativ forskningsmetode. Utvalget besto av fem forskningsdeltakere, som alle har vært del av sin kommunes implementering av handlingsplan mot vold i nære relasjoner. Jeg gjennomførte en tematisk analyse av det innsamlede datamaterialet, hvilket resulterte i disse tre hovedfunnene: (1) En tillitsbasert implementeringsprosess, (2) Kunnskap om handlingskompetanse i avdekking av vold i nære relasjoner og (3) Følelsesstyrt handlingskompetanse i avdekking av vold i nære relasjoner. Hovedfunnene blir drøftet opp mot den teoretiske rammen, samt relevant forskning.

Basert på hovedfunnene i denne studien blir det tydelig at implementeringens kvalitet i stor grad er avhengig av implementeringsdriverne i kommunen. Det viser seg også at kommunens ansatte har tilegnet seg kunnskap om handlingskompetanse gjennom handlingsplanen, da den synliggjør tematikken. Handlingskompetansen er derimot svært følelsesstyrt, hvilket kan være til hinder for barnets beste. I lys av NOU 2017:12 *Svikt og svik* kan hovedfunnene i denne studien synliggjøre behovet for ytterligere satsning på kunnskapsutvikling hos ansatte i kommune-Norge.

Abstract

Domestic violence is one of Norway's biggest priorities. In 2013, the government formed an action plan against domestic violence: "A life without violence" (2014-2017). To enhance the competence of the employees in the municipalities, an online guideline for developing action plans against domestic violence at a municipal level was also formed.

In this study, I wanted to take a look at how the municipal action plan against domestic violence is implemented as a preventive measure in Norwegian municipalities, and whether this plan contributes to increased certainty to act. I formed two research questions: (1) How do employees in two Norwegian municipalities describe the implementation of the action plan against domestic violence as a preventive measure, and (2) do municipal kindergarten employees experience that the action plan contributes to increased certainty to act on suspicion of domestic violence.

To answer my research questions, I have done a qualitative study. The sample consisted of five participants, whom all have been a part of their respective municipalities' implementation of the action plan against domestic violence. I did a thematic analysis of the collected data, which resulted in these three main findings: (1) A trust-based implementation process, (2) knowledge of action competence in the disclosure of domestic violence, and (3) emotion-based action competence in the disclosure of domestic violence. The main findings are discussed considering the theoretical background and relevant research.

Based on the main findings in this study, it becomes clear that the implementation quality to a large extent is dependent on the implementation drivers in the municipality. It is also revealed that the employees in the municipality have acquired knowledge of action competence through the action plan, because it highlights the thematic. However, the action competence is very emotion-based, which may be an obstacle for the child's best. Considering NOU 2017:12 *Betray and betrayal*, the main findings in this study may highlight the need for further focus on developing knowledge with the employees in Norwegian municipalities.

Forord

Da var det tid for å reflektere over min karriere som student, og det er rart å tenke på at jeg kan nyte denne førjulstiden uten å måtte pådra meg stressutslett og en litt rufsete hårsveis. Likevel føler jeg at alt var verdt det. For aldri har jeg kjent på slik mestring som jeg gjør nå, og aldri har jeg vært stoltere. Resultatet av min tid som student holder du nå i hånden, og jeg håper du kommer til å like det du leser. Jeg skal innrømme at det har krevd sin kvinne, og veien mot målet har både følt lang og trøblete. Likevel har det vært spennende, utfordrende og utviklende.

Jeg vil sende en stor takk til alle de fem forskningsdeltakerne som villig delte av sine erfaringer og opplevelser. Uten dere ville jeg ikke kommet i mål. Jeg vil også takke min tidligere sjef, Hanne Berit og min nåværende sjef, Lisbeth for at dere har gitt meg muligheten til å utvikle meg som fagperson og menneske.

Takk til gode kollegaer som har støttet meg når det har vært vanskelig å finne balansen mellom jobb og studie. Takk til mine nærmeste som har støttet meg, oppmuntret meg og hatt troen på meg gjennom dette masterløpet. En spesiell takk til Erlend som har holdt ut med en samboer med rufsete hår og stressutslett.

Takk til min gode mamma som villig har delt av sine erfaringer og sin kunnskap, som har stilt de riktige spørsmålene og som har fått meg le når alt har følt umulig og uoversiktlig. Uten gjengen min ville ikke denne perioden i livet vært like fin.

En stor takk rettes også til min veileder, Ottar Ness, som kom inn som et friskt pust mot slutten av prosjektet. Takk for din konstruktive penn, gode innspill og for at du har hatt troen på meg og prosjektet. “Don’t get it right, get it written”.

Ingvild Hynne

Oktober, 2018

INNHold

KAPITTEL 1: INNLEDNING	1
1.1 BAKGRUNN FOR VALG AV TEMA	1
1.2 FORSKNINGSSPØRSMÅL OG MIN FORFORSTÅELSE	2
1.3 OPPGAVENS STRUKTUR.....	4
KAPITTEL 2: TEORETISK RAMMEVERK	5
2.1 IMPLEMENTERING	5
2.2 DU ER DET IKKE FØR DU TROR DET. VOLD I NÆRE RELASJONER.....	6
2.2.1 <i>Voldsomfanget i Norge</i>	7
2.2.2 <i>Vold i nære relasjoner</i>	7
2.2.3 <i>Konsekvenser av å leve med vold i nære relasjoner</i>	9
2.3 KUNNSKAP OG KOMPETANSE	9
2.4 SAMARBEID OG SAMHANDLING.....	10
2.5 TIL BARNETS BESTE	12
2.5.1 <i>Barnas perspektiv. Erfaringer i møte med tjenestetilbudet</i>	13
2.5.2 <i>Hva hindrer oss?</i>	13
2.6 VOLDEN SMITTER.....	14
KAPITTEL 3: FORSKNINGSMETODE	16
3.1 FORSKNINGSMETODE OG VITENSKAPSTEORI	16
3.1.1 <i>Fenomenologi</i>	17
3.1.2 <i>Hermeneutikk</i>	18
3.2 DET KVALITATIVE FORSKNINGSSINTERVJUET	18
3.2.1 <i>Forskningsdeltakere</i>	20
3.2.2 <i>Gjennomføring av intervju</i>	21
3.2.3 <i>Transkribering</i>	23
3.3 TEMATISK ANALYSE	24
3.4 FORSKNINGENS KVALITET	26
3.4.1 <i>Relabilitet</i>	26
3.4.2 <i>Validitet</i>	27
3.4.3 <i>Overførbarhet</i>	27
3.5 ETISKE BETRAKTNINGER	28
3.5.1 <i>Informert samtykke</i>	28
3.5.2 <i>Konfidensialitet</i>	28
3.5.3 <i>Konsekvenser</i>	29
3.6 FORSKERROLLEN	30

KAPITTEL 4: FUNN	31
4.1 EN TILLITSBASERT IMPLEMENTERINGSPROSESS	31
4.2 KUNNSKAP OM HANDLINGSKOMPETANSE I AVDEKKING AV VOLD I NÆRE RELASJONER	35
4.2.1 Samarbeid og samhandling	37
4.3 FØLELSESSTYRT HANDLINGSKOMPETANSE I AVDEKKING AV VOLD I NÆRE RELASJONER	39
KAPITTEL 5: DRØFTING	42
5.1 EN TILLITSBASERT IMPLEMENTERINGSPROSESS	42
5.1.3 Er gode implementeringsdrivere nok?	46
5.2 KUNNSKAP OM HANDLINGSKOMPETANSE I AVDEKKING AV VOLD I NÆRE RELASJONER	47
5.2.1 Samarbeid og samhandling	48
5.2.2. Bidrar kunnskap om handlingskompetanse til økt handling?	50
5.3 FØLELSESSTYRT HANDLINGSKOMPETANSE I AVDEKKING AV VOLD I NÆRE RELASJONER	50
5.3.1 Avsluttende kommentarer	53
KAPITTEL 6: AVSLUTNING	54
6.1 OPPSUMMERING.....	54
6.2 TIL BARNETS BESTE? IMPLIKASJONER FOR PRAKSIS	55
6.3 STUDIENS BEGRENSENINGER OG VIDERE FORSKNING	56
6.2 NOEN SISTE REFLEKSJONER.....	56
LITTERATURLISTE	57
VEDLEGG	61
VEDLEGG 1: INTERVJUGUIDE.....	61
VEDLEGG 2: INFORMASJONSSKRIV OG SAMTYKKESKJEMA	64
VEDLEGG 3: GODKJENNELSE FRA NORSK SAMFUNNSVITENSKAPELIG DATATJENESTE (NSD)	66
VEDLEGG 4: ENDRINGSSKJEMA OG GODKJENT ENDRING AV PROSJEKT	68

Kapittel 1: Innledning

I dette kapittelet redegjør jeg for oppgavens tematikk og aktualitet. På bakgrunn av tidligere forskning og min forforståelse vil jeg presentere to forskningsspørsmål. Oppgavens oppbygning og struktur vil også bli presentert avslutningsvis.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Vold i nære relasjoner har i siden 2013 vært et av regjeringens store satsningsområder, og Meld. St. 15 (2012-2013) *Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner*. Det handler om å leve satte et tabubelagt og lite synlig tema på dagsorden. Som et resultat av denne stortingsmeldingen ble handlingsplanen “Et liv uten vold” (2014-2017) utformet.

Handlingsplanen har fokus på forebygging, synliggjøring, kunnskap og kompetanse, hjelpe- og behandlingstilbud, straffeforfølging og samarbeid og samordning. Som et tiltak for å styrke den forebyggende innsatsen mot vold i nære relasjoner fikk Nasjonalt kunnskapssenter for vold og traumatisk stress (NKVTS), i samarbeid med de regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) i oppdrag å utforme en nettbasert veileder for utvikling av kommunale/interkommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner. De kommunale handlingsplanene skal bidra til økt fokus på vold og overgrep.

En omfangsundersøkelse fra 2015 oppgir om lag 21 % av norske 18- og 19-åringer at de har blitt utsatt for fysisk vold fra minst en av foreldrene i løpet av oppveksten. Sammenlignet med den samme omfangsundersøkelsen fra 2007 er det en reduksjon i den milde volden, fra 25 % i 2007 til 21 % i 2015 (Mossige & Stefansen, 2016). I en rapport utgitt av Nasjonalt senter for vold og traumatisk stress (NKVTS) oppgir 9,6 % av norske 16- og 17-åringer at de har blitt utsatt for fysisk vold, 25 % av disse oppgir også at volden forekom før fylte 6 år (Myhre, Thoresen & Hjemdal, 2015). Disse omfangsundersøkelsene og de funnene som blir presentert indikerer at vold i nære relasjoner fortsatt er en svært aktuell tematikk, og en samfunnsøkonomisk utfordring Norge må forholde seg til. Dette fremkommer også i barnevoldsutvalgets gjennomgang av alvorlige saker der barn og unge har vært utsatt for grov vold, seksuelle overgrep eller omsorgssvikt. De presenterte i juni 2017 en grundig vurdering av tjenesteapparatets håndtering av slike saker. NOU 2017:12 *Svikt og svik* beskriver tjenesteapparatets forebyggende og avdekkende arbeid for barn som lever under destruktive oppvekstvillkår som sviktende, hvilket igjen oppleves som et svik mot barn (NOU 2017:12). I mars 2018 kom Barneombudet med rapporten “Hadde vi fått hjelp tidligere ville alt vært

annerledes”. Rapporten er en presentasjon av barn og unge som har blitt utsatt for vold og overgrep sine erfaringer, råd og anbefalinger. Denne rapporten fremhever barnas perspektiv, og deres uttalelser underbygger i stor grad de funnene som blir presentert i NOU 2017:12 *Svikt og svik*.

På tross av et stort nasjonalt fokus på vold i nære relasjoner hører vi stadig om barn som utsettes for grov vold og overgrep. Christoffer-saken og Overhalla-saken er eksempler på hvor volden førte til ytterste konsekvens, død. Inga Marte Thorkildsen gav i 2015 ut et kampskrift for barns rettigheter med tittelen “Du ser det ikke før du tror det”. Hun fremhever at vi må være i stand til å tro at vold og overgrep mot barn forekommer, også i Norge. Redd Barna beskriver vold mot barn som “et av Norges mest underkommuniserte samfunnsproblemer” (Redd Barna, 2018). Vold i nære relasjoner er en av Norges største samfunnsutfordringer. I Statsbudsjettet for 2019 har regjeringen derfor besluttet å styrke innsatsen mot vold og overgrep med 67 millioner kroner. “Vold mot barn og unge blir ofte avdekt alt for sent, vi må gjøre mer for å beskytte barn” sier barne- og likestillingsminister Linda Hofstad Helleland (Regjeringen, 2018).

NOU 2017:12 *Svikt og svik*, barneombudets rapport “Hadde vi fått hjelp tidligere, hadde alt vært annerledes” og Mossige & Stefansens (2016) omfangsundersøkelser indikerer at forebygging og avdekking av vold i nære relasjoner fortsatt er et aktuelt tiltaksområde. Statsbudsjettet 2019 poengterer også at innstasen mot vold og overgrep må styrkes ytterligere for å nå målsettingen om at “alle skal kunne leve sine liv frie for vold” (Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2014-2017, s. 1).

1.2 Forsknings spørsmål og min forforståelse

Vold i nære relasjoner er på dagsorden, men på tross av et økt fokus siden 2013 fremstår tjenesteapparatets arbeid for å forebygge og avdekke vold mot barn og unge som sviktende. Et regjeringens viktigste tiltak for å forebygge vold og overgrep mot barn, var å styrke kompetansen og videreutvikle samhandlingen og samarbeidet mellom de ulike tjenesteinstansene gjennom å utforme en veileder for kommunale handlingsplaner. Dette er også utgangspunktet for forskningstemaet mitt. Formålet med studien min er å se på hvordan en handlingsplan mot vold i nære relasjoner implementeres som et forebyggende tiltak i to norske kommuner, og om den bidrar til økt trygghet til å handle hos ansatte som jobber med barn og unge. Ut fra forskningstemaet utviklet jeg to forskningsspørsmål:

1. Hvordan beskriver ansatte i to norske kommuner implementeringen av handlingsplanen mot vold i nære relasjoner som et forebyggende tiltak?
2. Opplever barnehageansatte i kommunen at handlingsplanen bidrar til økt trygghet til å handle ved mistanke om vold i nære relasjoner?

Disse forskningsspørsmålene mener jeg kan være med på å belyse forskningstemaet mitt. Studien vil være preget av meg som forsker og min forforståelse av forskningstemaet. Min forforståelse bygger på teorien om at vold i nære relasjoner er et av Norges mest underkommuniserte samfunnsproblemer, og at fagfolk i liten grad tror eller evner å avdekke vold i nære relasjoner (Redd Barna, 2018; Kvello, 2015; Thorkildsen, 2015; NOU 2017:12, Barneombudet, 2018). Fra et spesialpedagogisk perspektiv bygger min forforståelse på de konsekvensene volden medfører i et livsløps perspektiv (Felitti et al., 1998; Braarud & Nordanger, 2011; Siegel, 2012; Anda et al., 2006). Som spesialpedagog i en kommunal barnehage ser jeg behovet for forebygging og tidlig innsats i barnehagen. Målsettingen med de kommunale handlingsplanene er at de skal bidra til økt kompetanseutvikling hos de ansatte. Min erfaring fra arbeidslivet tilsier derimot at mengden av handlingsplaner gjør det vanskelig å prioritere, hvilket i stor grad preger implementeringsarbeidet. Min opplevelse er at handlingsplanene som blir utformet er lite kjent i kommunen, og at de ofte havner i en skuff. Forskningsspørsmålene mine kan i den forbindelse være sentral opp mot kommunen- og barnehagens forståelse av handlingsplanen som forebyggende tiltak. Studien kan bidra til å sette fokus på implementeringsarbeidet i norske kommuner, men også være relevant i forhold til kompetanseutvikling hos barnehageansatte.

Forskningstemaet er også svært samfunnsaktuelt. Nasjonalt Kunnskapssenter for Vold og Traumatisk Stress (NKVTS) har i 2018-2019 et pågående prosjekt hvor de foretar en bred gjennomgang av kommunenes bruk av den kommunale handlingsplanen og hvordan den implementeres i den daglige virksomheten. NOU 2017:12 Svikt og svik, Barneombudet (2018) sin rapport "Hadde vi fått hjelp tidligere ville alt vært annerledes" og den ytterligere satsningen fra regjeringen tyder på at vold i nære relasjoner i aller høyeste grad er et tema som må omfavnes av oss som arbeider med barn og unge.

1.3 Oppgavens struktur

Denne oppgaven er delt inn i seks kapitler. I kapittel 2 gjør jeg rede for studiens teoretiske rammeverk. Videre presenteres de metodiske valgene jeg har tatt, i lys av sentral vitenskapsteori. Her gjennomgås forskningsprosessen i sin helhet og min rolle om forsker fremheves. I kapittel 4 blir studiens funn presentert, før jeg i kapittel 5 drøfter disse funnene opp mot utvalgt teori og forskning. I det avsluttende kapittelet kommer jeg med en oppsummering av studiens hovedfunn, før jeg kommer med forslag til videre forskning.

Kapittel 2: Teoretisk rammeverk

I dette kapitlet vil jeg presentere den teoretiske rammen for oppgaven. Kapitlet er ment som støtte opp mot de funnene som blir presentert i kapittel 4 og den påfølgende drøftingen i kapittel 5. Det teoretiske rammeverket for oppgaven skal heve forståelsen for prosjektets tematikk, og jeg har derfor tatt utgangspunkt i teoretiske hovedområder som: implementering, vold i nære relasjoner, kunnskap og kompetanse, samarbeid og barnas beste. Avslutningsvis i kapitlet presenterer jeg aktuelle årsaksforklaringer på hvorfor det kan være vanskelig å være fagperson for barn som opplever vold i nære relasjoner. Jeg presenterer relevant tidligere forskning underveis i kapitlet.

2.1 Implementering

Implementering har fått stadig større oppmerksomhet de senere årene og en viktig årsak til den økende interessen for temaet er behovet for å se hvordan individer og organisasjoner gjør endringer. Det finnes mange ulike definisjoner for implementering. Jeg har i denne oppgaven valgt å ta utgangspunkt definisjonene fra Roland (2015a) og Fixen et al. (2005). Roland (2015a) definerer implementering som “den kompliserte konkretiseringsfase når forskning, visjoner og ideer skal omsettes til den virkelige verden” (Roland, 2015a, s. 21). Fixen et al. (2005) definerer implementering som et sett med aktiviteter som er utformet for å kunne praktisere en definert aktivitet eller program som består av kjente dimensjoner. Roland og Fixen beskriver implementering som den prosessen fra å omsette ide eller teori om til praksis. Fixen et al. (2005) fremhever også hvordan selve implementeringsprosessen er målbevisst, og viktigheten av å beskrive prosessen så detaljert at en tilfeldig observatør kan gjenkjenne de spesifikke aktivitetene knyttet til selve implementeringsprosessen. På bakgrunn av dette har Fixen et al. utformet en oversiktsmodell for implementering som er ment å gi en god forståelsesramme for hva som skjer i selve implementeringsprosessen. Modellen har fem essensielle komponenter: (1) kilden, den bestemte endringen med beskrevne kjernekomponenter (2) destinasjonen, organisasjonen som skal ta i bruk den bestemte endringen (3) kommunikasjonsforbindelsen, individer eller en arbeidsgruppe som aktivt arbeider for å implementere den bestemte endringen. Overføring av kjernekomponenter (4) tilbakemelding på hvordan organisasjonen har implementert den bestemte endringen og (5) kulturen, faktorer som påvirker implementeringen både indirekte og direkte (Fixen et al., 2005, s. 12). Fixen et al. (2009) beskriver kommunikasjonsforbindelsen som en av de viktigste hovedkomponentene i implementeringsprosessen. Uten en aktiv

kommunikasjonsforbindelse er det vanskelig å overføre kjernekomponentene fra kilden til destinasjonen. Her er implementeringsdriverne eller “purveyors” spesielt viktig. Fixen et al. (2009) beskriver “purveyors” som de individene eller den gruppen som aktivt arbeider for å implementere den praksisen, programmet eller aktiviteten som er definert som endringskilden. Eksempler på aktiviteter som settes i gang gjennom kommunikasjonsforbindelsen er trening, coaching og administrativ støtte. Blase et al. (2012) definerer implementeringsdriverne som nødvendig for å kunne oppnå endring og bidra til at endringen er bærekraftig over tid. Implementeringsdriverne sørger for at intervensjonen, *hva* en skal gjøre, møter implementeringen, *hvordan* endringen skal skje. Det er i kryssningen mellom *hva* og *hvordan* implementeringens kvalitet defineres. Implementeringskvaliteten. En sentral forståelse i implementeringsforskningen er at den tosidige vektleggingen bidrar til implementeringskvalitet (Roland, 2015a).

Forskning viser også at forpliktelse til en intervensjon er avgjørende for å oppnå god effekt av endringsarbeidet (Roland, 2015a). “God forankring, positiv holdning til endring, støtte fra ledelsen og kvalitet på opplæring er faktorer som virker inn på utvikling av forpliktelse” (Roland, 2015b, s. 88). Videre sier Roland at forpliktelse i stor grad er med å påvirke de involvertes entusiasme og innsats i endringsforsøket. For å oppnå endring i en organisasjon må fokuset være rettet både mot individuell kapasitet og organisasjonskapasiteten. Individuell- og organisasjonskapasitet handler om to ulike nivåer i en endringsprosess. Individuell kapasitet omhandler den enkeltes utdanningsnivå, erfaring, motivasjon, tro på egen mestring og evne til å tilegne seg kunnskap mens organisasjonskapasitet dreier seg om infrastrukturen, organisasjonsklima, ledelse og ressurser. Teorien om kapasitet bidrar til at vi kan planlegge og å konkretisere en endringsprosess, både før og under. (Roland, 2015b).

2.2 Du er det ikke før du tror det. Vold i nære relasjoner.

Inga Marte Thorkildsen gav i 2015 ut et kampskrift for barns rettigheter, der vold, overgrep og seksuelle krenkelser er hovedfokus. Hun poengterer at vi må våge å tro at forferdelige ting kan skje med unger, også i verdens beste land å bo i. “For hvis vi ikke tror det, så ser vi det heller ikke, selv ikke når barnet står der rett framfor oss” (Thorkildsen, 2015, s. 11). Kvello (2015) derimot bruker begrepet “du tror det ikke før du ser det” i saker som omhandler vold, overgrep og seksuelle krenkelser. Statistikk viser at fagfolk ikke tror eller evne til å oppdage avdekke vold i nære relasjoner. Redd Barna beskriver vold mot barn som “et av Norges mest underkommuniserte samfunnsproblemer” (Redd Barna, 2018). For å kunne ta tak i dette

tabubelagte samfunnsproblemet må vi være i stand til å tro at vold og overgrep mot barn forekommer, også i Norge (Thorkildsen, 2015). Barn som lever med og utsettes for vold finnes overalt, og alle kan bli involvert med et barn som opplever vold (Aakvaag, Thoresen & Øverlien, 2016). For å kunne forstå at vold forekommer vil jeg derfor presentere voldomfanget i Norge.

2.2.1 Voldsomfanget i Norge

Svein Mossige og Kari Stefansen (2016) gjennomførte i 2015 en undersøkelse hvis hensikt var å undersøke omfanget av vold og overgrep mot barn og unge. Et av hovedfunnene som ble presentert i rapporten var at om lag 21 % av ungdommene i 18- og 19-årsalderen har opplevd fysisk vold fra minst en av foreldrene i løpet av oppveksten. Resultatene fra 2015 viser en reduksjon i den milde volden, fra 25 % i 2007 mot 21 % i 2015 (Mossige & Stefansen, 2016, s. 9-11). Det poengteres derimot at forekomsten av den grove volden holder seg stabil og 8 % rapporterte om minst ett tilfelle av grov vold fra en forelder (Mossige, Stefansen & Smette, 2016). I en rapport utgitt av nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) svarer 9,6 % av norske 16- og 17-åringer at de har blitt utsatt for fysisk vold, og 25 % av disse oppgir at volden forekom før fylte 6 år (Myhre, Thoresen & Hjemdal, 2015). Disse tallene er basert på fysisk vold, og innebærer ikke andre former for vold. Det er derfor viktig å ha i bakhodet at voldsomfanget kan være større enn tallene som er oppgitt. Rapportene og tallene som blir presentert indikerer at vold mot barn er en aktuell tematikk og en problemstilling Norge er nødt til å forholde seg til.

2.2.2 Vold i nære relasjoner

Voldsbegrepet har i lang tid vært diffust og uklart, hvilket preger både forskning- og praksisfeltet. Hvordan vi definerer vold og det perspektiv vi har på vold har betydning for hvorvidt vi forebygger, avdekker og håndterer vold mot barn (Aakvaag, Thoresen & Øverlien, 2016). For å bekjempe vold er det derfor avgjørende å forstå vold, sier psykolog Per Isdal (2000). Verdens helseorganisasjon (WHO) definerer vold som;

Intensjonell bruk av fysisk kraft eller makt, truet eller faktisk, mot en selv, en annen person, eller mot en gruppe eller et samfunn, som enten resulterer i, eller har høy sannsynlighet for å resultere i, fysisk skade, død, psykologisk skade, feilutvikling eller deprivasjon. (som sitert i Aakvaag, Thoresen & Øverlien, 2016, s. 267-268)

Isdal (2000) definerer vold som “enhver handling rettet mot en annen person, som gjennom at denne handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker, får den personen til å gjøre noe mot sin vilje, eller slutte å gjøre noe han eller hun vil” (s. 36). Definisjonene dekker et vidt spekter av former for vold. WHO foretar en voldtologi, der volden kategoriseres i type vold og relasjonen mellom voldsutøver og utsatt. Vold kategoriseres i hovedsak inn i fire kategorier; fysisk-, psykisk- og seksuell vold samt omsorgssvikt (Aakvaag, Thoresen & Øverlie, 2016). Isdal (2000) poengterer at hans definisjon inkluderer både fysisk, psykisk, seksuell, materiell og latent vold. Han ser på vold som en relasjonell handling, og beskriver i sin definisjon volden som en funksjonell handling. “Handlingen har et mål, og målet er påvirkning av andre personer” (Isdal, 2000, s. 36). Han fremhever også at han mener voldsbegrepet er underkommunisert, og at vi må tørre å bruke voldsbegrepet oftere. “Først når volden gis sitt rette navn, blir det mulig å se den og reagere på den” (Isdal, 2000, s. 35). Videre poengterer han at hvis vi unngår å bruke voldsbegrepet lar vi volden rå.

Volden fremtrer også ofte i trygge omgivelser. Kvello (2015) betegner familievold eller vold i nære relasjoner som vold mellom voksne og barn eller mellom barn. Politiet i Norge definerer vold i nære relasjoner som den volden som omfatter “all fysisk og psykisk vold og trusler mellom nåværende og tidligere familiemedlemmer, og den omfatter også barn som er vitne til volden” (Politiet, 2018). Vold i nære relasjoner kan ses på som et inngripende traume for små barn. Forskning viser at konsekvensene ofte er store når traumet skjer i nære omsorgsrelasjoner og på et tidlig utviklingsstadium (Felitti et al., 1998). Barnets utvikling handler om samspillet mellom barnet og miljøet, og når omsorgspersonen er årsaken til barnets traume kan det medføre kollaps i barnets atferd og oppmerksomhetsstrategier (Braarud & Nordanger, 2011). Siegel (2012) påpeker at relasjonsopplevelsene våre har en dominerende innflytelse på hjernen. Han sier:

The circuits responsible for social perception are the same as or tightly linked to those that integrate the important functions controlling the creation of meaning, the regulation of bodily states, the modulation of emotions, the organization of memory, and the capacity of interpersonal communication (s. 33).

De opplevelsene og de erfaringene vi gjør oss i samspill og relasjon med andre påvirker med andre ord hjernes utvikling. Dette illustrer hvilke konsekvenser å leve med vold har for et barns utvikling, i et livsløp perspektiv.

2.2.3 Konsekvenser av å leve med vold i nære relasjoner

En av konsekvensene er at “barn som utsettes for én form for vold, har stor risiko for å oppleve andre former for vold samtidig eller på andre tidspunkter i barndommen” (Thoresen & Myhre, 2016, s. 162). Forskning viser at barn som opplever vold kan utvikle en risiko for langsiktige atferd-, helse-, og sosiale problemer (Anda et al, 2006). I NOU 2017: 2 *Svikt og svik* er det skissert en modell for konsekvenser av vold, overgrep og omsorgssvikt mot barn. Modellen er utformet for å gi en oversikt over hvor mangfoldig konsekvensene kan være. De har valgt å sortere det inn i tre nivåer; forstyrrelser i grunnleggende funksjoner, psykososiale problemer og lidelser og sykdom. Modellen kan leses som et tidsforløp der forstyrrelser i grunnleggende funksjoner kan føre til psykososiale problemer som igjen kan forplante seg til ulike sykdomstilstander. Den kan også illustrere motsatte årsaksforklaringer hvor lidelser og sykdommer kan føre til psykososiale vansker. Som ytterste konsekvens kan vold føre til “drap eller livslang invalidiserende skader på grunn av vold, overgrep eller omsorgssvikt” (NOU 2017: 2, s. 30). Forskning viser også at det er en sterk sammenheng i forholdet mellom eksponering av vold og-/eller dysfunksjonalitet innad i familien i barndomsårene og antall risikofaktorer for død i voksen alder (Felitti et al., 1998).

Barn opplever vold med alle sine sanser, ved å se den, høre den, se resultatene og ved å kjenne den (Øverlien, 2012, s. 26). Dette sammen med summen av de konsekvensene av å leve med vold i nære relasjoner poengterer viktigheten av å sette fokus på hvordan vi møter barn i utsatte livssituasjoner.

2.3 Kunnskap og kompetanse

Barn er lojale mot sine foreldre, og vold i nære relasjoner er ofte forbundet med tabu eller frykt (Nordhaug, 2018). Når barn ikke forteller eller ber om hjelp er det profesjonelle aktører som pedagoger, helsepersonell, sosialarbeidere og politiets oppgave å oppdage og fortelle på veggen av barna (Skjørten, Hauge, Langballe, Schultz & Øverlien, 2016). I NOU 2017: 12 *Svikt og svik* fremheves tjenesteinstansenes manglende kunnskap og kompetanse som en årsaksforklaring på hvorfor barnevoldsutvalget vurderer tjenestetilbudet for barn som opplever vold som sviktende. Kvello (2015) viser til statistikk over antall meldte barnevernssaker i 2012, og konkluderer med at fagfolk ikke tror, eller har den kompetanse som kreves til å oppdage vold mot barn. Han fremhever også det å ha styrke eller mot nok til å melde som mulige årsaksforklaringer på hvorfor fagfolk ikke melder sine bekymringer. En av forklaringene på hvorfor fagfolk ikke evner å se og avdekke vold forklares blant annet ved at mange av de profesjonene som jobber tett innpå barn ikke har obligatoriske fag som

inkluderer barn i risiko (Kvello, 2015). Barnehagelærere og lærere har ikke nødvendigvis fått redskap for å møte barn i risiko, og blir derfor utrygge. Kommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner er tenkt å være et praktisk styringsredskap som skal bidra til økt kompetanseutvikling hos de ansatte i kommunen. Skau (2017) definerer det å være kompetent som å være “skikket eller kvalifisert til det man gjør” Videre definerer hun profesjonell kompetanse som “de nødvendige og hensiktsmessige kvalifikasjonene i utøvelsen av et yrke” (s. 57). Skau tar utgangspunkt i kompetansetrekanten. Hun deler kompetansebegrepet inn i tre aspekter: teoretisk kompetanse, yrkesspesifikk kompetanse og personlig kompetanse. Aspektene henger nøye sammen, påvirker og er avhengige av hverandre. De utgjør en helhet (Skau, 2017). Den teoretiske kunnskapen består av faktakunnskaper og allmenn forskningsbasert viten. Kjennskap til faglige begreper, modeller og teorier så vel som lover og regler er en del av denne kunnskapsformen. Yrkesspesifikke ferdigheter omfatter praktiske ferdigheter og utgjør det profesjonsspesifikke håndverket. Den siste kompetansen blir betegnet som personlig kompetanse. Denne kompetansen handler om hvem vi er som personer, både overfor oss selv og i møte med andre. Denne kompetansen er ofte personlig og erfaringsbasert (Skau, 2017, s. 58-61). Røkenes & Hanssen (2012) beskriver yrkeskompetanse som bestående av to bestanddeler: handlingskompetanse og relasjonskompetanse. Her innebærer handlingskompetanse en fagpersoners instrumentelle ferdigheter og kunnskap, mens relasjonskompetansen består av relasjonsforståelse, relasjonelle ferdigheter og etisk refleksjon. For fagfolk som arbeider med mennesker er det viktig å sette søkelyset på samhandling, da samhandling kan bidra til å utvikle kompetanse (Røkenes & Hanssen, 2012).

2.4 Samarbeid og samhandling

I NOU 2017: 12 Svikt og svik blir manglende samarbeid og samhandling beskrevet som en sentral årsak for tjenesteinstansenes sviktende tiltak for barn som lever med vold. Larsen (2006) poengterer at barnets beste nødvendigvis gjør samordning og samarbeid på tvers av tjenesteinstansene. Samarbeid er et begrep som brukes daglig, men blir sjelden beskrevet eller definert. Glavin & Erdal (2017) definerer samarbeid som “samspill, kompaniskap og det å arbeide sammen” (s. 27). Samarbeid på tvers av tjenesteinstanser kaller vi tverrfaglig samarbeid. Tverrfaglig samarbeid er en arbeidsform der flere yrkesgrupper arbeider sammen på tvers av fagmiljø og faggrenser for å nå et felles mål (Glavin & Erdal, 2017). Lauvås & Lauvås (2004) mener det tverrfaglige samarbeidet har et dobbelt formål, der de som samarbeider skal utvikle tverrfaglig kunnskap og kompetanse ikke bare bidra til en løsning av

en oppgave. Samarbeide skal også sikre at den samlede faglige kompetansen skal utnyttes maksimalt. Det er flere faktorer som legger grunnlaget for et godt tverrfaglig samarbeid. For å lykkes med et samarbeid er det flere forutsetninger som må være på plass. En av forutsetningene er å ha trygghet i eget fag hvilket innebærer at fagpersonene må ha en trygg forankring i egen kompetanse. En annen opplagt forutsetning er å ha en felles målsetting og en tydelig rolleavklaring (Glavin & Erdal, 2017). For å skissere en realistisk målsetting i det tverrfaglige samarbeidet kreves det god kommunikasjon. Røkenes & Hanssen (2012) beskriver god kommunikasjon som en effektiv informasjonsformidling og meningsformidling, hvor partene forstår hverandre og vet hva den andre mener. Hvordan du kommuniserer preges av deg som person og din yrkeserfaring og kompetanse. I samarbeid med andre er det derfor viktig å foreta en systematisk rolleavklaring. Lauvås & Lauvås (2004) beskriver den kunnskapen vi har om andres roller som overflatisk og mangelfull. Ved tydelig formidling av hvilke forventninger vi har til et samarbeid, kan vi unngå kommunikasjonsvansker og rollekonflikter (Røkenes & Hanssen, 2012). Kjennskap til andres tjeneste blir beskrevet som en viktig forutsetning for godt tverrfaglig samarbeid. De ulike tjenesteaktørene i det tverrfaglige samarbeidet må få kunnskap om den enkeltes rolle og ansvar (Glavin & Erdal, 2017). Det er også nødvendig med felles kompetanse for at et tverrfaglig samarbeid skal lykkes. Felles verdigrunnlag er avgjørende. I saker som involverer familier og barn er det helt nødvendig med en klargjøring av hvilket menneskesyn/barnesyn man har og hvilke holdninger som ligger til grunn for de uttrykte meningene og standpunktene (Glavin & Erdal, 2017).

For at et samarbeid skal fungere er struktur og ledelse viktige faktorer. “For at et samarbeidssystem skal overleve og ikke være avhengig av enkeltpersoner, må det forankres i kommunens planer” (Glavin & Erdal, 2017, s. 44). Ledelsen må være involvert i samarbeidet og planen må vedtas administrativ og politisk. Samarbeidet må være beskrevet og forankret i kommunen, og det kan være fordelaktig å ha en felles plan for det tverrfaglige samarbeidet som berører alle involverte aktører (Glavin & Erdal, 2017).

2.5 Til barnets beste

I NOU 2017: 12 Svikt og svik viser at systemene svikter når det gjelder å forebygge, avdekke og følge opp barn som lever i utsatte livssituasjoner. Barnevoldsutvalget sier tjenesteinstansene verken hver for seg eller sammen har klart å fremme barnets beste. Videre står det at tjenestene “må ha kunnskap nok til å gi barnets beste-begrepet et innhold og vite hvilken betydning prinsippet har for utøvelsen av den enkelte sektors arbeidsoppgaver og for samhandling med andre tjenester” (NOU 2017:12, s. 146). Barnets beste er det mest sentrale begrepet i FNs barnekonvensjon og synliggjøres i Artikkel 3. Barnekonvensjonen bygger på det det grunnsyn at barn har samme ukrenkelig menneskeverd som voksne (Haugli, 2013). Dette fremkommer også i Norsk Grunnlov § 104 første ledd, hvor det står: “Barn har krav på respekt for sitt menneskeverd. De har rett til å bli hørt i spørsmål som gjelder dem selv, og deres mening skal tillegges vekt i overensstemmelse med deres alder og utvikling” (Grunnloven, 1814, § 104). Barnekomiteen understreker at:

Tolkningen av barnets beste må stemme overens med konvensjonen som helhet, inkludert plikten til å beskytte barn mot alle former for vold. En voksnes vurdering av hva som er best for barnet, kan ikke tilside sette forpliktelsene til å respektere alle barnets rettigheter etter konvensjonen. (Haugli, 2013, s. 52)

Premisser om grunnsyn er derfor relevant i vurderingen av som er til det beste for barnet. Skjørten et al. (2016) beskriver hvilket perspektiv man har på barn og barndom, og dette er av betydning for om fagpersoner og profesjonelle ser det utsatte barnet. Videre sier de: “Et syn på barn som aktivt og medvirkende gir forpliktelser til å trekke barnet med i undersøkelser når det er mistanke om at barnet utsettes for vold i hjemmet, og også til handling på vegne av barna” (Skjørten et al., 2016, s. 98). Barn har rett til å uttale seg i saker som omhandler dem selv. Dette fremkommer i Grunnloven § 104, første ledd, hvor det står “de har rett til å bli hørt i saker som gjelder dem selv, og deres mening skal tillegges vekt i overensstemmelse med deres alder og utvikling (Grunnloven, 1814, § 104). Likevel er et av de mest gjentakende funnene i saksgjennomgangen til barnevolds utvalget i NOU 2017:12 at barn fikk “liten mulighet til å uttale seg om og medvirke til egen situasjon” (NOU 2017:12, s. 49). Skjørten et al. (2016) sier at “forståelsen av i hvilken grad man skal involvere barn i prosesser som handler om sensitive temaer i deres liv, er influert av konteksten for våre oppfatninger om barn” (Skjørten et al., 2016, s. s. 97).

2.5.1 Barnas perspektiv. Erfaringer i møte med tjenestetilbudet

En annen artikkel i FNs barnekonvensjon som er i nær sammenheng med artikkel 3 “barnets beste” er artikkel 12 “Barns rett til å bli hørt”. Også denne artikkelen blir tradisjonelt sett på som en av de fire generelle prinsippene i konvensjonen. Artikkel 12 “barns rett til å bli hørt” er helt sentral i anerkjennelsen av barn som selvstendige individer. “For å ivareta hensynet til barnas verdighet og integritet og for å vise dem respekt som mennesker er det helt grunnleggende at de får gi uttrykk for sitt syn i saker som angår dem, og blir lyttet til” (Sandberg, 2013, s.90). Barn som er utsatt for vold og overgrep er de som sitter med førstehåndskunnskap om temaet. Barneombudet kom i 2018 med en rapport der barn og unge som har opplevd vold og overgrep deler sine erfaringer med hjelpeapparatet. Barna eller ekspertene forteller om et hjelpeapparat som ikke evner å se barnas signal eller handler feil i saker som omhandler vold og overgrep. Ekspertene forteller at hvis de våget å snakke med en voksen om det de erfarte, opplevde de å ikke bli tatt på alvor. En av ekspertene forteller at “jeg opplevde det som drit å ikke bli trodd på (...) Vi levde i en boble hvor ingenting hjalp” (Barneombudet, s. 18). Basert på ekspertenes uttalelser tolker barneombudet det dit hen at hjelpeapparatet mangler handlingskompetanse. Barneombudet er derfor tydelig på at voksne må bli flinkere til å kunne tolke barnas signaler og være trygge på hva de skal gjøre (Barneombudet, 2018).

2.5.2 Hva hindrer oss?

I NOU 2017:12 *Svikt og svik* finner vi kapittel 6.2.11, Relasjon til den voksne blir prioritert. Her presenterer barnevoldsutvalget flere eksempler på hvordan relasjonen til foreldrene har preget hjelpearbeiderens vurdering av hva som er til barnets beste. “Lojaliteten til foreldrene syntes å være sterkere enn lojaliteten til barnet” (NOU 2017:12, s. 57). Dette fremkommer også i kapittel 6.2.2 hvor hjelpeapparatet har unnlatt å snakke med barnet selv, og hvor undersøkelsen besto av en samtale med foreldrene. Det blir også gitt eksempler på saker hvor barnet har blitt snakket med, men ikke i en setting hvor det er trygt for barnet å åpne seg. Det fremkommer også at barn ikke har blitt lyttet til eller trodd av hjelpeapparatet (NOU 2017:12). Forandringsfabrikken gav i 2017 ut en bok hvor 62 ungdommer forteller om sitt møte med hjelpeapparatet. De kan blant annet fortelle om et barnevern som i liten grad har snakket direkte med barna. En av ungdommene sier blant annet “de trodde på faren min i stedet, fordi han var voksen” (Sanner, 2017, s. 163). Nordhaug (2018) sier at voksne i barnehage og skole ofte føler en lojalitet overfor foreldrene, noe som kan hindre dem i å ta i mot signalene fra barnet. Nordhaug (2018) kommer med flere årsaksforklaringer på hva som

hindrer oss i å se og tolke signalene til barna. Han mener vi som voksne har en tendens til å bagatellisere volden til et mindre alvorlig problem enn det faktisk er. Han mener at diagnoser kan bidra til å kamuflere vold og seksuelle overgrep, da barnas atferd kan føre til at vi føler sympati med foreldrene (Nordhaug, 2018). Han bruker også et begrep som demonisering, hvilket innebærer at føler avsky og ikke klarer å definere hvem som kan begå slike handlinger mot barn. Ingen vi kjenner gjør slikt, og dermed kan denne demoniseringen føre til at vi ikke klarer å se signalene fordi vi ikke klarer å tro det. En annen mulig årsaksforklaring til hva som hindrer oss i å handle er redsel. Han poengterer at grunntanken om å kunne komme til å skade familien hvis vi setter ord på en mistanke som i ettertid viser seg og ikke stemme er for stor. Denne grunntanken må utfordres, da det er “like viktig ikkje å ta feil i relasjonen til barn” (Nordhaug, 2018, s. 88). Lojaliteten og relasjonen til foreldrene, samt begrepsbruk og bagatellisering kan være til hinder for å avdekke vold mot barn og unge.

2.6 Volden smitter

Å jobbe med mennesker krever en profesjonalitet. Begrepet profesjonell er knyttet til det å være kompetent. Profesjonalitet kan også knyttes til bestemte handlinger i et yrkesutøvelsesperspektiv, samt si noe om handlingens kvalitet (Skau, 2017). Røkenes & Hanssen (2012) poengterer at profesjonalitet også er et relasjonelt begrep. For fagpersoner som møter mennesker i sitt yrke er relasjonen som regel et komplementært forhold. “Fagpersonen ivaretar bestemte funksjoner overfor brukeren i kraft av sin profesjonalitet” (Røkenes & Hanssen, 2012, s. 246). Røkenes & Hanssen (2012) og Skau (2017) poengterer derimot at det viktig å skille mellom det profesjonelle, det personlige og det private. På grunn av den relasjonelle konteksten i et møte mellom fagperson og bruker er man nødt til å gi av seg selv og å være engasjert i kontakten med de menneskene du møter, du må være personlig. Det er derimot viktig å skille mellom det offentlige og det private rom. Skau (2017) poengterer at for å kunne opptre profesjonelt kreves det at vi forholder oss aktivt til dette skillet, og at vi vet hvilken væremåte som passer best i den gitte situasjonen. Det er kanskje dette skillet mellom det private, det personlige og det profesjonelle som gjør vold og overgrep en vanskelig tematikk. I et yrke hvor møte mellom mennesker står sentralt, innebærer det at vi tilbringer hverdagen med å ta del i andre menneskers liv. Vår relasjonelle kompetanse og selverkjennelse er en viktig forutsetning for å kunne forstå andre (Skau, 2017). Isdal (2017) beskriver en kompetent yrkesutøver som en sterk yrkesutøver (s. 20). Med dette mener han at yrkesutøverne må gis kompetanse til å utføre faget sitt. “Det å skjønne hva som skjer, og vite hva vi kan gjøre med det, gir trygghet. Trygghet gjør at vi tåler mer og reagerer mindre”

(Isdal, 2017, s. 108). Kompetanse er med andre ord et viktig forebyggende tiltak for å ivareta ansattes helse. For å jobbe med mennesker og vansker, lidelser og problemer er et risikoyrke. Mennesker som jobber med mennesker kan oppleve jobben som belastende. I enkelte tilfeller kan den også utgjøre en helserisiko. De tre mest brukte fagbegrepene på dette området er sekundærtraumatisering, vikarierende traumatisering og compassion fatigue. Alle begrepene har sitt utsprang fra traumeforståelsen og fenomenet PTSD, posttraumatisk stresslidelse. PTSD og STSD er sykdomsdiagnoser og Isdal (2017) mener vi skal bruke disse begrepene med omhu i et hjelpeperspektiv. Han mener vikarierende traumatisering og compassion fatigue kan være beskrivende begreper for mulige belastninger i arbeidet med mennesker. Vikarierende traumatisering er et samspillorientert begrep. “Det forklarer noe om hvordan vi danner relasjoner til dem vi skal hjelpe, og hvordan denne relasjonen gjør at vi tar opp i oss andres lidelser” (Isdal, 2017, s. 146). Det ligger også i ordet at vi blir “vikarer” for andres lidelser og at dette er noe som skjer når vi møter mennesker med traumeopplevelser eller traumatiske virkeligheter. Compassion fatigue beskriver “den gradvise påvirkningen og slitasjen fra det å jobbe med mennesker og lidelse (Isdal, 2017, s. 146). Figley (1995) beskriver dette som “the cost of caring”, hvor profesjonelle kan føle brukerens frykt, smerte og lidelse, fordi de bryr seg (som sitert i Isdal, 2017, s. 130). Compassion eller direkte oversatt til norsk, medfølelse, er noe av det viktigste vi har, og kan være den mest effektive medisin. Det er noe vi trenger for å være gode yrkesutøvere. I ytterste konsekvens handler det om vår evne til å være en god hjelper i møte med mennesker i nød. Compassion fatigue blir beskrevet som den gradvise hjelpeutmattelsen og blir sett på som en kombinasjon av sekundær traumatisering og utbrenthet. Vi kan også snakke om kollektiv compassion fatigue, hvor en hel arbeidsgruppe er preget av arbeidet på en negativ måte (Isdal, 2017). Det er derfor viktig å være bevisst hva å jobbe med mennesker kan gjøre med deg. Du må ta ansvar for deg selv og din egen helse, men også for dem du hjelper. Arbeidsgiver, ledere og kollegaer må også ta hensyn til og støtte hverandre slik at helserisikoen blir mindre. Det viktigste vi kan gjøre er ifølge Isdal (2017) å erkjenne at vi jobber i et risikoyrke (s. 277).

Kapittel 3: Forskningsmetode

Thagaard (2013) fremhever to sentrale aspekter ved kvalitativ forskning; systematikk og innlevelse. *Innlevelse* for å oppnå forståelse og innsikt, *systematikk* i hvordan vi forholder oss til fremgangsmåtene i selve forskningsprosessen. Ved å reflektere over og gjøre rede for de kvalitative fremgangsmåtene vil det kunne gi grunnlag for å vurdere forskningens kvalitet (Thagaard, 2013, s. 15). Jeg vil derfor gi deg som leser et innblikk i de forskningsmetodiske valgene jeg har tatt. Først vil jeg gjøre rede for hvordan forskningsspørsmålet mitt har dannet grunnlaget for en kvalitativ forskningsmetode og hvilken vitenskapsteoretisk tilnærming jeg har hatt i forskningsprosessen. Deretter vil jeg begrunne valg av forskningsdeltakerne og gjennomføring av datainnsamlingen. Til sist i kapitlet vil jeg komme med noen etiske betraktninger før jeg presenterer den kvalitative analysen jeg har benyttet meg av. Gjennom hele teksten ønsker jeg at min innlevelse i prosjektet og min rolle som forsker skal komme tydelig frem.

3.1 Forskningsmetode og vitenskapsteori

Tjora (2013) sier at gode ideér til forskning blir til ut fra et konkret problem, spørsmål eller fenomen man er nysgjerrig på. Videre fremhever han viktigheten av det teoretiske perspektivet som bakteppe for å gjøre forskningstemaet interessant (Tjora, 2013, s. 14). Mitt forskningstema er preget av min faginteresse og bygger på den forforståelsen jeg presenterte i kapittel 1. Tema for min studie er hvordan en handlingsplan mot vold i nære relasjoner implementeres som et forebyggende tiltak i to norske kommuner, og om den bidrar til økt trygghet til å handle hos ansatte som jobber med barn og unge. Ut fra dette overordnede temaet så utviklet jeg to forskningsspørsmål:

1. Hvordan beskriver ansatte i to norske kommuner implementeringen av handlingsplanen mot vold i nære relasjoner som et forebyggende tiltak?
2. Opplever barnehageansatte i kommunen at handlingsplanen bidrar til økt trygghet til å handle ved mistanke om vold i nære relasjoner?

Forskningsspørsmålene opererer som en rettesnor gjennom hele forskningen og skal bidra til både å avgrense og til å gi retning til det videre arbeidet (Thagaard, 2013, s.50). De gir også retningslinjer for valg av forskningsmetode. På bakgrunn av mine to forskningsspørsmål ble det hensiktsmessig å ta i bruk en kvalitativ forskningsmetode. Den kvalitative

forskningsmetodikk har som målsetting å oppnå en forståelse av sosiale fenomener og gir oss grunnlag for å forstå de sosiale fenomenene vi studerer (Thagaard, 2013). Som forsker var jeg interessert i å få frem forskningsdeltakernes erfaringer og opplevelser av prosjektets tematikk, og det var derfor naturlig å benytte seg av et kvalitativt forskningsintervju. Kvale & Brinkmann (2015) beskriver det kvalitative forskningsintervjuet som en utveksling av synspunkter mellom to personer i samtale om et tema som opptar dem begge. De er opptatt av intervjuets tosidighet – den personlige relasjonen og interaksjonen mellom forskningsdeltaker og forsker og den kunnskapen det produserer (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 22). I kvalitativ forskning er forskeren selv det viktigste forskningsinstrumentet (Nilssen, 2012). Forskerens etiske vurderinger er derfor essensielt for forskningens kvalitet. Ut fra målsettingen om å oppnå forståelse av de fenomenene vi studerer, har fortolkning en sentral plass i kvalitativ forskning og kan derfor knyttes til fortolkende teorier som fenomenologi og hermeneutikk. Dette er også sentrale teorier for min forskning, og jeg vil nå gi en kort beskrivelse av vitenskapsteoriens betydning i min oppgave.

3.1.1 Fenomenologi

Kvale & Brinkmann (2015) bygger sin forståelse av fenomenologien fra filosofen Edmund Husserl og Martin Heidegger som til å begynne med beskrev fenomenologien som bevissthet og opplevelse men som senere utvidet den til også å omfatte menneskers livsverden. De refererer til at fenomenologi i kvalitativ metode handler om en interesse for å forstå sosiale fenomener ut fra forskningsdeltakernes egne perspektiver og beskrive verden slik den oppleves av deltakerne ut fra den forståelsen at den virkelige virkeligheten er den mennesker oppfatter (Kvale & Brinkmann, 2015). “Fenomenologien tar utgangspunkt i den subjektive opplevelsen og søker å oppnå en forståelse av den dypere mening i enkeltpersoners erfaringer” (Thagaard, 2013, s. 40). I mitt forskningsprosjekt har jeg vært interessert i å fange forskningsdeltakernes erfaringer og opplevelser med implementering av handlingsplan mot vold i nære relasjoner og hvorvidt handlingsplanen har bidratt til å trygge dem i å handle. Problemstillingen baserer seg på et fenomenologisk vitenskapssyn. Samtidig har fortolkningen en sentral plass i kvalitativ forskningsmetode, og min rolle som forsker kan derfor ikke unnlates å nevne. Prosjektet har derfor også en hermeneutisk vitenskapsteoretisk forankring.

3.1.2 Hermeneutikk

“Hermeneutikken er læren om fortolkningen av tekster” (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 73). Målet med hermeneutikken er å oppnå en gyldig forståelse av mening i teksten og hermeneutikken bygger på prinsippet om at mening kun kan forstås i lys av den sammenhengende fenomenet vi studerer er en del av – vi forstår delene i lys av helheten (Kvale & Brinkmann, 2015; Thagaard, 2013). Sentralt i hermeneutikken er den kontinuerlige frem- og tilbakeprosessen mellom del og helhet, som blir kalt den hermeneutiske sirkel. Forståelsen blir en dynamisk prosess (Hjardemaal, 2011). I kvalitativ metode er forskeren sitt eget forskningsredskap. Forskeren har en sentral rolle i fortolkningsprosessen, og er av stor betydning for forskningskonteksten. Forskerens personlige, sosiale, historiske og kulturelle bakgrunn er vesentlig for hvordan en tolker og forstår empirien og forskningskonteksten. Forforståelsen vår vil derfor alltid prege fortolkningen (Hjardemaal, 2011). Som forsker må du derfor alltid ha et distansert forhold til din egen forforståelse og din rolle i tolkningsprosessen. Ved å gå frem og tilbake inn i teksten og forskningen vil vi gradvis utvide vår forståelsesramme og det referansesystemet som ligger til grunn for teksten. “Gadamer betegner dette som en sammensmelting av forståelseshorisonter” (Hjardemaal, 2011, s. 193). I min forskningsprosess har det vært viktig å være bevisst min rolle som forsker, og jeg har derfor hatt et bevisst forhold til min egen forforståelse og min faglige, personlige og sosiale forståelsesramme av prosjektets tematikk. Ved å innta et hermeneutisk-fenomenologisk ståsted vil jeg kunne få tak i forskningsdeltakernes erfaringer og opplevelser rundt prosjektets tematikk, samtidig som jeg prøver å forstå dem.

3.2 Det kvalitative forskningsintervjuet

Som nevnt tidligere la forskningstemaet og formålet med oppgaven min noen føringer med tanke på valg av innhenting av empiri, og på bakgrunn av disse føringene anså jeg det mest hensiktsmessig å benytte meg av et kvalitativt forskningsintervju. Kvale & Brinkmann (2015) definerer det slik:

“Det kvalitative forskningsintervjuet søker å forstå verden sett fra intervjupersonenes side. Å få frem folks erfaringer og å avdekke deres opplevelse av verden, forut for vitenskapelige forklaringer, er et mål” (s. 20).

Denne beskrivelsen fra Kvale & Brinkmann (2015) passer godt med min oppfatning av det kvalitative forskningsintervjuet. Ved valg av forskningsmetode tok jeg utgangspunkt i

forskningstemaet og formålet med oppgaven min. Forskningstemaet er utformet etter min personlige og faglige nysgjerrighet. For meg er det givende å få lov til å møte mennesker som sitter med kunnskap, kompetanse, erfaringer og opplevelser jeg selv ikke har, og det er også noe av det som tiltaler meg ved forskning i seg selv. Å få møte mennesker og å lære noe av deres personlige og faglige erfaringer synes jeg er inspirerende og det bidrar til at jeg utvikler meg som fagperson og menneske. Derfor passet det kvalitative forskningsintervjuet meg som forsker. Det finnes mange ulike typer forskningsintervju, der alle tjerner ulike formål. Felles for dem alle er at forskningsintervjuet “bygger på dagliglivets samtaler og er en profesjonell samtale” (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 22). Et forskningsintervju går dypere inn på et spesifikt tema enn den daglige spontane hverdagsdialogen. Her har forskeren eller intervjueren særlig makt, siden det er han eller henne som definerer intervjuets tematikk og bestemmer emnet for samtalen (Kvale & Brinkmann, 2015). Ut fra den fenomenologiske tilnærmingen jeg har benyttet meg av i min forskning har jeg tatt utgangspunkt i en modell utformet av Rubin & Rubin (1995). Denne modellen beskrives ved hjelp av bilde av et tre, der stammen er det sentrale emnet i intervjuet og grenene hovedspørsmålene som bringes inn under hvert hovedtema. Forskeren prøver å lede intervjuet slik at alle spørsmål blir vektlagt i like stor grad gjennom intervjuet (Postholm, 2010). Postholm (2010) poengterer at hensikten med slik forskning er å få tak i den grunnleggende erfaringen eller opplevelsen forskningsdeltakerne sitter med. I utformingen av min intervjuguide tok jeg utgangspunkt i nasjonale dokumenter og føringer som NOU: 17 *Svikt og svik*, barneombudets rapport “Hadde vi fått hjelp tidligere ville alt vært annerledes”, samt regjeringens handlingsplan mot vold i nære relasjoner. Jeg leste også flere handlingsplaner mot vold som er utformet og gjeldende i ulike norske kommuner. Med utgangspunkt i for forståelsen og problemstillingen min utformet jeg en intervjuguide med fire sentrale emner; kompetanse og kunnskap, samarbeid og samordning, implementering og forebygging og tidlig innsats. Ut fra disse fire sentrale hovedtemaene utformet jeg ulike hovedspørsmål til hvert enkelt tema. I utformingen av hovedspørsmålene var jeg bevisst på at spørsmålene gav forskningsdeltakeren mulighet til å dele sine erfaringer og opplevelser og at de var åpne nok til at forskningsdeltakerne kunne fortelle hva de mente var viktig. Forskningsdeltakerne var informert om at de kunne fortelle fritt, og at eventuelle tema som dukket opp ville bli etterfulgt. I disse tilfellene fulgte jeg opp med oppfølgingsspørsmål og mer inngående spørsmål for å få større forståelse for forskningsdeltakerens opplevelse av emnet. Dette beskriver Kvale & Brinkmann (2015) som aktiv lytting. Aktiv lytting innebærer at forskeren evner å lytte til det forskningsdeltakeren sier. Det at forskeren aktivt lytter gjennom intervjusituasjonen og stiller oppfølgingsspørsmål

er i overensstemmelse med den fenomenologiske tilnærmingen, der forskeren har en holdning preget av åpenhet overfor fenomenet som studeres (Kvale & Brinkmann, 2015).

Intervjuguidens betydning vil bli presentert ytterligere i kapittel 3.2.3, men først vil jeg presentere de ulike forskningsdeltakerne.

3.2.1 Forskningsdeltakere

I kvalitativ forskning baserer utvalget seg i stor grad om et strategisk utvalg. Thagaard (2013) beskriver et strategisk utvalg som en utvelgelse av deltakere basert på egenskaper eller kvalifikasjoner hos deltakeren som er hensiktsmessig i forhold til forskningens problemstilling (Thagaard, 2013, s. 60). Min utvelgelse av forskningsdeltakere er i høyeste grad inspirert av en strategisk utvelgelse. Det var blant annet et kriterium at forskningsdeltakerne jobber i en kommune som har en gjeldende handlingsplan mot vold i nære relasjoner. Problemstillingen min legger også føring for at forskningsdeltakerne har kompetanse opp mot barn og unge da jeg spesifikt spør om handlingsplanen "*bidrar til økt trygghet til å handle hos ansatte som jobber med barn og unge*". Med dette som bakgrunn tok jeg utgangspunkt i fem ulike kommuner i Trøndelag som har utformet en handlingsplan mot vold i nære relasjoner. Derfra tok jeg kontakt med ulike fagpersoner som i en eller annen grad har vært eller er involvert og har kjennskap til kommunens handlingsplan mot vold. Felles for de alle var at de også har tilknytning til oppvekstsektoren. Kontaktpersonene responderte, og henviste meg videre til aktuelle forskningsdeltakere. Tilbakemeldingen var utelukkende positiv, men på grunn av ulike årsaker var det kun to kommuner som hadde anledning til å delta i forskningen. Jeg fikk først rekruttert to ansatte ved rådhuset i de aktuelle kommunene, som igjen hjalp meg med å rekruttere fagfolk fra barnehagen i sin kommune. Thagaard (2013) beskriver denne fremgangsmåten som snøballmetoden. Denne fremgangsmetoden har blitt kritisert med tanke på informert samtykke. Det poengteres at forskningsdeltakerne ikke har fått anledning til å gi sitt samtykke til deltakelse, da forskeren får "informasjon" om de mulige deltakerne uten at de har gitt sitt samtykke til det (Thagaard, 2013). Jeg vil likevel argumentere for å bruke denne metoden. Med tanke på forskningens tidsaspekt og tema oppfatter jeg snøballmetoden som svært effektiv. Mine hovedkontakter hadde et grundig overblikk over aktuelle forskningsdeltakere med kunnskap og kjennskap til prosjektets tematikk. Min forståelse av denne fremgangsmetoden er at jeg sikrer meg at de mulige forskningsdeltakerne har noe å bidra med i forskningen. På den andre siden kan jeg forstå problematikken rundt forskningsdeltakernes mulighet til å gi sitt samtykke. Her mener jeg forskeren har et særlig etisk ansvar. I mitt tilfelle var det viktig å gi alle de mulige deltakerne

grundig informasjon om prosjektets tematikk, formål og hva det ville innebære og delta i prosjektet. Hver enkelt deltaker fikk mulighet til å skrive under på et informasjonsskriv der de gir sitt samtykke til å delta. Alle forskningsdeltakerne som er beskrevet i mitt prosjekt har gitt sitt samtykke til å delta og vet hva det innebærer. Til slutt hadde jeg rekruttert fem kvinner til forskningsprosjektet mitt. Det faktum at alle forskningsdeltakerne er kvinner er tilfeldig, samtidig som vi vet at kvinner er godt representert i omsorgsykker, hvilket i høyst er gjeldende også i barnehagesektoren. Det ville selvfølgelig vært foretrukket å ha rekruttert både kvinner og menn til forskningsprosjektet, da dette kunne gitt et mer variert perspektiv til implementeringen og opplevelsen av handlingsplanen som et forebyggende tiltak. Kvinnene som deltok gav et nyansert og ærlig innblikk i hvordan de har erfart, opplevd og reflektert rundt prosjektets hovedemner; samarbeid og samordning, kunnskap og kompetanse, implementering og forebygging og tidlig innsats. Deres ærlige og åpne holdning til forskningsprosjektet, i tillegg til det faktum at det er mange kvinner i barnehagen mener jeg bidrar til at funnene som blir beskrevet i kapittel 4 kan være noe barnehageansatte i kommune-Norge kan kjenne seg igjen i. Som nevnt over hadde flere av forskningsdeltakerne barnehagefaglig utdanning. Til sammen hadde fire av forskningsdeltakerne denne utdanningen, mens den femte hadde helsefaglig utdanning. For å gjøre analysen mer levende har jeg valgt å gi kvinnene og kommunene pseudonym. Kommunene har blitt oppkalt etter to tre i hagen min, og vil heretter bli kalt Lønn kommune og Rogn kommune. Kvinnenes pseudonym er tilfeldig valgt fra en oversikt over de 50 mest populære kvinnenavnene i Norge fra 2000-2009. Dere vil derfor bli bedre kjent med Maria, Kaja, Jenny, Sunniva og Hanna i presentasjonen av funn i kapittel 4.

3.2.3 Gjennomføring av intervju

Innsamlingen av empiri ble foretatt gjennom fire ulike intervju. Tre av intervjuene ble gjennomført våren 2018, mens det siste intervju fant sted påfølgende høst. I det siste intervjuet deltok to av forskningsdeltakerne samtidig. Dette preget selvfølgelig intervjukonteksten og er noe jeg vil kommentere nærmere i kapittel 3.5.3 konsekvenser.

Som forsker valgte jeg å gi forskningsdeltakerne mulighet til å velge hvor intervjuet skulle holdes slik at de skulle være komfortable med settingen (Smith & Osborn, 2015). Forskningsdeltakerne hadde også valgt gruppe- eller møterom hvor vi kunne sitte uforstyrret, hvilket gjorde at intervjusettingen var preget av fokus og ro. Som forsker var jeg opptatt av å være godt forberedt og å forholde meg rolig i min rolle. Postholm (2010) fremhever at dette "kan bidra til en trygg atmosfære som kan ha stor betydning for intervjuforløpet". Videre

fremhever hun at forskeren bør inneha en viss kunnskap om de temaene som tas opp, og klare å sette seg inn forskningsdeltakerens situasjon for å kunne stille gode, relevante spørsmål (Postholm, 2010, s. 82). Jeg hadde også satt meg godt inn i handlingsplanen til den enkelte kommunen før jeg gjennomførte intervjuet, samtidig som jeg hadde tilegnet meg god kunnskap om de nasjonale føringene. På denne måten kunne jeg stille spørsmål som føltes relevant for forskningsdeltakerne. Et annet grep jeg gjorde for å gjøre forskningsdeltakerne tryggere i intervjusituasjonen var at jeg i forkant av hvert enkelt intervju hadde en kort prosjektintroduksjon. I denne introduksjonen ble forskningsdeltakerne gjort oppmerksom på anonymisering og konfidensialitet, intervjuets tidsramme og formålet med oppgaven. Intervjuforløpet ble presentert og jeg poengterte at aktuelle tema de brakte på banen selvfølgelig ville ble etterfulgt. Jeg presiserte også deltakernes erfaringer og opplevelser er viktige for meg og min forskning, og at jeg var der for å lære noe av dem. De ble også opplyst om retten til å avbryte intervjuet hvis noe føltes ubehagelig eller vanskelig. Intervjuguiden var som jeg har nevnt tidligere i teksten bygd opp med 4 hovedtemaer; kompetanse og kunnskap, samarbeid og samordning, implementering og forebygging og tidlig innsats. Under hvert enkelt hovedtema var det utformet spørsmål, med eventuelle oppfølgingsspørsmål. Forskningsdeltakerne fikk presentert disse 4 hovedtemaene helt i starten av intervjuet. Jeg ønsket derimot å starte selve intervjuet med et introduksjonsspørsmål, der jeg presenterte forskningstemaet. Deretter ba jeg forskningsdeltakerne reflektere rundt hvorfor barn og unge som lever med vold i nære relasjoner ikke blir fanget opp godt nok av systemet. Dette var et stort spørsmål, som de fleste forskningsdeltakerne trengte tid for å kunne svare på. Som forsker opplevde jeg dette refleksjonsspørsmålet som svært nyttig, da deltakerne fikk mulighet til å koble seg på tematikken før vi gikk dypere inn i hvert enkelt hovedtema. Dette spørsmålet ble også viktig i analysen min, da det er med på å aktualisere oppgavens tematikk. Videre utgreiing om dette vil dere kunne lese om i kapittel 4; funn og drøfting.

Forskerne selv er det viktigste forskningsinstrumentet og preger derfor i aller høyeste grad intervjukonteksten. "Intervjueren skifter vanligvis mellom ulike subjektposisjoner i sin måte å stille spørsmål, lytte til og tolke det som intervjupersonen sier" (Kvale & Brinkmann, s. 119). I gjennomføringen av alle de fire intervjuene vekslet jeg mellom å stille ulike typer spørsmål, det å lytte og å tolke den informasjonen, erfaringen og opplevelsen forskningsdeltakerne formidlet. Spørsmålene jeg stilte var i stor grad knyttet til intervjuguiden, samtidig som jeg prøvde å være åpen og fleksibel til å kunne legge merke til enkelte tema som forskningsdeltakerne la vekt på. For å få til dette måtte jeg være en aktiv lytter og observere hva deltakerne formidlet både verbalt og kroppslig. Jeg var også bevisst på at min verbale- og

kroppslige kommunikasjon var av betydning. For meg som er rimelig fersk i forskerrollen var det viktig å tenke over kroppsholdning, mimikk og gester. Jeg var veldig oppmerksom på at jeg ikke skulle sitte med hendene i kors, da dette kan virke avvisende. Øyekontakt, mimikk og små gester som nikk og smil var også noe jeg prøvde å ha fokus på. Min opplevelse er at det var utfordrende å tolke forskningsdeltakeren underveis i intervjuet, både fordi jeg var opptatt av hvordan jeg påvirket intervjukonteksten men også i forhold til hvilke oppfølgingsspørsmål som var relevant å stille. Dette kan ha ført til at jeg ikke alltid var en aktiv lytter, og at enkelte oppfølgingsspørsmål ikke ble stilt fordi jeg ikke hadde fokuset hos forskningsdeltakeren. Opplevelsen min var også at det er vanskelig å være 100 % åpen og nøytral i en intervjusituasjon. Etter transkriberingen ser jeg at intervjukonteksten kan ha blitt preget av at jeg i enkelte tilfeller stilte noen spørsmål der min forforståelse kom tydelig fram og som kan virke ledende. Et eksempel på dette er:

“Jeg er litt opptatt av informasjonsdeling. Vi er jo litt redde for taushetsplikten vår, det er i alle fall min erfaring. At taushetsplikten legger bånd på samarbeidet. Tror du en slik handlingsplan kan skape en kultur for informasjonsdeling og samarbeid?”

I dette tilfellet ble spørsmålet preget av min forforståelse og dermed være ledende for hva forskningsdeltakeren velger å svare. Dette er en felle jeg tenker er enkel å gå i, særlig som uerfaren forsker. Det var derfor svært avslappende å kunne benytte seg av en diktafon under intervjuene. Thagaard (2013) påpeker at en av fordelene ved å bruke lydopptak er at forskeren kan konsentrere seg om forskningsdeltakeren og dens reaksjoner, og dermed lese de kroppslige signalene som sendes ut gjennom et intervju bedre. En annen fordel er at all verbal kommunikasjon blir ivaretatt og bevart. Å bruke diktafon for så å transkribere intervjuene var også fin læring for meg, da jeg kunne utvikle meg som forsker fra intervju til intervju.

3.2.4 Transkribering

Intervjuene ble transkribert før videre analyse. I transkripsjonen blir den fysiske samtalen mellom forsker og forskningsdeltaker abstrahert og fiksert i skriftlig form. En transkripsjon er med andre ord en oversettelse fra talespråk til skriftlig språk, hvilket krever en rekke vurderinger og beslutninger av den som transkriberer lydopptaket. Kvale & Brinkmann (2015) beskriver selve transkripsjonen som begynnelsen av selve analysen. Når intervjusituasjonen går fra muntlig til skriftlig form struktureres samtalen slik at de er bedre egnet for analyse. De sier at “når materialet struktureres i tekstform blir det lettere å få

oversikt over det, og struktureringen i seg selv er en begynnelse på analysen” (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 206). Med dette i bakhodet valgte jeg å transkribere alle intervjusamtalene selv. Ved å transkribere samtalene selv fikk jeg en unik mulighet til å starte meningsanalysen i en tidlig fase av forskningen, og det gav meg også mulighet til lære mye om min egen intervjustil. Etter at jeg hadde transkribert det første intervjuet oppdaget jeg blant annet at jeg til stadighet bekreftet forskningsdeltakeren med prober som “mm”, “ja” og lignende, og bestemte meg derfor for å begrense bruken av prober i de andre intervjuene og heller la deltakerne og meg selv få tid til å reflektere over det som blir sagt. Transkripsjonen ble skrevet ordrett ned og på dialekt. Som oftest blir transkripsjoner normalisert ved å skrive på bokmål eller nynorsk. En slik normalisering kan fungere som anonymisering, da dialekten vil kunne avsløre forskningsdeltakernes identitet (Tjora, 2013). Jeg vurderte det derimot mest naturlig å transkribere på dialekt da både jeg og alle deltakerne hadde samme dialekt. Å ha skrevet transkripsjonen på dialekt hjalp meg også i gang med meningsanalysen, da jeg bedre kunne erindre deltakernes intonasjon og vektlegging av ord. På denne måten ble den skrevne teksten mer personlig. Jeg har derimot valgt å gjengi sitater på bokmål, da dette gjør teksten mer lesbar og sammenhengende. Oversettelsen er gjort med varsomhet og respekt for det muntlige språket. Transkripsjonen ble anonymisert og alle deltakerne fikk hver sin kode. Forskningsdeltakerne fikk deretter sitt eget pseudonym. På denne måten mener jeg at jeg beskytter konfidensialiteten til hver enkelt deltaker, selv om jeg har valgt å transkribere på dialekt.

3.3 Tematisk analyse

I analysen av det transkriberte materialet har jeg valgt å ta utgangspunkt i en tematisk analyse etter Braun & Clarke (2006; 2013). Tematisk analyse starter, på lik linje med andre analysemetoder, samtidig som datainnsamlingsprosessen og pågår fra utforming av intervjuguide til rapportering (Postholm, 2010). Tematisk analyse innebærer å se etter mønster av mening på tvers av datasett og identifisere temaer knyttet opp mot forskningsspørsmålet. Analysemetoden blir sett på som gunstig for nybegynnere siden den tilbyr fleksibilitet i forhold til teoretisk rammeverk, datainnsamling og forskningsspørsmål (Braun & Clarke, 2013). I min analyseprosess har jeg valgt å ta utgangspunkt i de seks fasene for tematisk analyse som beskrevet i Braun & Clarke (2006). Disse fasene er: (1) Bli kjent med datamaterialet, (2) koding, (3) søke etter tema, (4) vurdere tema, (5) definerer tema, (6) rapportere. Fase 1 i analyseprosessen var å bli kjent godt kjent med mitt eget datamateriell. Jeg valgte derfor å foreta alle transkripsjonene selv. Etter transkripsjonen leste jeg gjennom

alle intervjuene som en del av bli-kjent fasen. Da jeg var blitt godt kjent med materialet gikk jeg over til fase 2, og foretok en mer strukturert lesing, og begynte å kode intervjuene. Koding blir beskrevet som indentifisering av egenskaper ved datamaterialet som virker interessant for forskeren i lys av forskningsspørsmålet (Braun & Clarke, 2006). Etter å ha lest alle intervjuene nøye skrev jeg ned et tankekart hvor jeg samlet alle kodene fra de fire intervjuene. Deretter trakk jeg ut de kodene som var mest gjentakende og som fremsto som mest relevant. Fase 3, søke etter tema, innebærer å sortere de ulike kodene inn i aktuelle tema. Braun & Clarke (2006) anbefaler å ta i bruk visualiserte hjelpemiddel for å sortere alle de relevante kodene inn under de identifiserte temaene. For å identifisere aktuelle tema benyttet jeg meg av et tankekart som igjen utviklet seg til et temakart. Braun & Clarke (2006) beskriver et temakart som den delen av analysen hvor du begynner å se sammenheng mellom de ulike kodene, temaene og definerer hoved- og undertema (Braun & Clarke, 2006). Fase 4 og 5, vurdere og å definere tema gikk litt over i hverandre. I disse fasene ble temakartet vurdert opp mot de relevante kodene på nytt og de aktuelle temaene opp mot hverandre. For å kunne vurdere temaene måtte jeg definere de, slik at jeg hadde oversikt over om de relevante mønstrene ble inkludert, om de fremtredende kodene ble ivaretatt og om hovedfunnene ble dekket. Etter vurdering og utprøving ble det definert 3 hovedtema. Disse temaene er en tillitsbasert implementeringsprosess, kunnskap om handlingskompetanse i avdekking av vold i nære relasjoner og følelsesstyrt handlingskompetanse i avdekking av vold i nære relasjoner.

Gjennom hele analyseprosessen var de transkriberte forskningsintervjuene og de produserte kodene sentral. Det var en stadig frem- og tilbakegang i forskningsmaterialet, i tråd med den hermeneutiske tilnærmingen min. Braun & Clarke (2006) sier også at “Analysis involves a constant moving back and forward between the entire data set, the coded extracts of data that you are analysing, and the analysis of the data that you are producing” (Braun & Clarke, 2006, s. 86). I analyseprosessen var det også viktig å ha et klart skille på hva som fremstår som de reelle funnene og hva som er mine drøftinger. Min forforståelse, erfaringer og personlige perspektiver har preget analysen da forskeren er et av de viktigste forskningsinstrumentene i kvalitativ forskning (Postholm, 2010). Å ha et bevisst forhold til dette er viktig for å kunne ivareta forskningens kvalitet.

Som jeg nevner ovenfor ble hovedfunnene definert inn i de tre hovedtemaene; en tillitsbasert implementeringsprosess, kunnskap om handlingskompetanse i avdekking av vold i nære relasjoner og følelsesstyrt handlingskompetanse i avdekking av vold i nære relasjoner. En tillitsbasert implementeringsprosess handler om selve implementeringsprosessen og hvordan den kommunale handlingsplanen mot vold i nære relasjoner implementeres som et

forebyggende tiltak. Temaet kunnskap om handlingskompetanse i avdekking av vold i nære relasjoner beskriver forskningsdeltakernes forståelse og opplevelse av handlingsplanen som et forebyggende tiltak, mens hovedtemaet følelsesstyrt handlingskompetanse i avdekking av vold i nære relasjoner beskriver den reelle handlingskompetansen hos forskningsdeltakerne. Hovedtemaene blir presentert nærmere i kapittel 4; funn, og deretter drøftet i kapittel 5.

3.4 Forskningens kvalitet

Relabilitet, validitet og generaliserbarhet er begreper som har blitt brukt som kriterier for å beskrive en kvalitativ forsknings legitimitet og kvalitet. Disse begrepene har sin opprinnelse fra kvantitativ forskning, og det er derfor viktig å fremheve at begrepene har en annen betydning innenfor den kvalitative forskningen. Mange forskere argumenterer derfor med å benytte seg av alternative begreper for å beskrive forskningens legitimitet. Tjora (2013) mener derimot at det er lite hensiktsmessig å innføre nye begreper, da disse begrepene er godt innarbeidede indikatorer for kvalitet. Thagaard (2013) argumenterer også for å bruke de etablerte begrepene da det ikke er nedfelt en etablert praksis for å ta i bruk alternative begreper for å vurdere legitimitet i kvalitative studier. Min vurdering av kvalitet bygger på de etablerte begrepene relabilitet og validitet i tråd med Tjora (2013) og Thagaard (2013). Jeg velger derimot å ta i bruk det norske begrepet overførbarhet slik Thagaard (2013) gjør. Grunnen til dette er fordi jeg mener begrepet rommer den kvalitative forskningen bedre enn generaliserbarhet, da begrepet generaliserbarhet kan gi assosiasjoner til allmenngjøring mens overførbarhet knyttes til gjenkjennelse.

3.4.1 Relabilitet

Forskningens relabilitet er knyttet til forskningens pålitelighet (Thagaard, 2013). For å styrke påliteligheten i forskningen snakker vi om å gjøre forskningen transparent eller gjennomiktig. Dette innebærer at forskeren gir en detaljert redegjørelse for hvilke fremgangsmåter forskeren har tatt i bruk og hvordan dataen er blitt utviklet i løpet av forskningsprosessen (Thagaard, 2013). I kvalitativ forskning er forskeren selv det viktigste forskningsinstrumentet (Postholm 2010; Thagaard; 2013; Kvale & Brinkmann; 2015), og preger derfor meningskonteksten. Ingen kvalitativ forskning kan derfor ses på som fullstendig nøytral. Tjora (2013) mener at forskerens kunnskap og engasjement er en ressurs for den kvalitative forskningen og det er derfor viktig å synliggjøre hvordan forskerens posisjon kan prege forskningen (Tjora, 2013, s. 203). For å styrke relabiliteten i min forskning har jeg forsøkt å gjøre forskningen min så transparent som mulig ved å synliggjøre min rolle og posisjon gjennom hele forskningsprosessen.

3.4.2 Validitet

Forskningens validitet eller gyldighet er knyttet til om “hvorvidt en metode er egnet til å undersøke det den skal undersøke” (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 276). Tjora (2013) mener dette innebærer at vi som forskere forholder oss bevisst i forhold til aktuelle teorier og perspektiver samt tidligere forskning innenfor samme tema med samme metode, og ved å være åpen om hvordan vi praktiserer forskningen (Tjora, 2013, s. 206-207). Valideringen skjer i hele forskningsprosessen, fra tematisering til analyse og rapportering. Valideringen avhenger av håndverksmessig kvalitet, og forskeren har derfor en særs viktig rolle i kvalitetsarbeidet av en kvalitativ studie (Kvale & Brinkmann, 2015). For å kvalitetssikre min studie har jeg aktivt støttet meg til erfarne forskere og aktuelle teorier. Godt etablert litteratur har blitt brukt for å navigere seg frem i selve forskningsprosessen. Jeg valgt å benytte meg av Kvale & Brinkmanns (2015) sju faser i en intervjuundersøkelse. Forskningsprosessen har i stor grad vært bygd opp etter de sju fasene der jeg kontinuerlig har gått frem og tilbake mellom de ulike stadiene, hvilket er i tråd med den hermeneutiske sirkelen. Min forforståelse og forkunnskap er også i stor grad bygget på tidligere forskning og teorier, hvilket preger studien. Tidligere forskning og teorier er med på å bygge opp under forskningens gyldighet da det er med på å aktualisere forskningens tematikk.

3.4.3 Overførbarhet

Overførbarhet har en direkte tilknytning til hvordan forskeren argumenterer for at den forståelsen som utvikles gjennom et prosjekt også kan være gyldig i andre sammenhenger (Thagaard, 2013, s. 205). Et av kjennetegnene til kvalitativ forskning er muligheten til å utvikle en forståelse av de fenomenene som studeres. Den fortolkende tradisjonen i kvalitativ forskning gir grunnlag for overførbarhet (Thagaard, 2013). Kunnskapsinnhenting i et kvalitativt intervju er kontekstuell, og Kvale & Brinkmann (2015) argumenterer for at den kunnskapen som er oppnådd i en situasjon ikke nødvendigvis kan overføres til andre situasjoner (s. 77). Det er derfor viktig at forskerens beskrivelser og argumentasjon er gitt ved tykke beskrivelser; hendelsene er beskrevet i sin kontekst. Dette har jeg prøvd å få til ved å belyse min tilstedeværelse i forskningen og å knytte hendelsene til den sammenhengen de skjer i. Forskningens overførbarhet må også ses i sammenheng med prosjektets etiske grunnforståelse. Dette vil jeg kommentere nærmere.

3.5 Etiske betraktninger

All vitenskapelig virksomhet krever at forskeren forholder seg til etiske prinsipper. I min forskning har jeg tatt utgangspunkt i de definerte etiske retningslinjene fra De nasjonale forskningsetiske komiteer (NESH 2006) og prosjektet er meldt opp til og godkjent av Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste (NSD). Jeg vil nå komme med noen etiske betraktninger i forhold til informert samtykke, konfidensialitet og konsekvenser ved å delta i forskningen.

3.5.1 Informert samtykke

Prinsippet om informert samtykke handler om at forskningsdeltakerne er informert om undersøkelsens formål, hovedtrekkene i designet og mulige konsekvenser ved deltakelse (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 104). For å sikre meg at forskningsdeltakerne var godt informerte om prosjektet ble det i forkant av intervjuet sendt ut et informasjonsskriv. Her ble hovedtrekkene ved prosjektets formål beskrevet, hva det innebærer å delta i forskningen, opplysninger angående konfidensialitet og prinsippet om frivillig deltakelse.

Informasjonsskrivet fungerte også som en forespørsel om deltakelse, slik at de eventuelle forskningsdeltakerne var klar over hva de deltok i. De forskningsetiske prinsippene ble også gjentatt i forkant av intervjuet, der deltakerne nok en gang ble bevisstgjort på prosjektets formål, intervjuets oppbygging, konfidensiell behandling av personopplysninger og anonymisering, samt muligheten til å trekke seg.

3.5.2 Konfidensialitet

Prinsippet om konfidensialitet er at informasjonen forskningsdeltakerne kommer med blir behandlet konfidensielt. Det innebærer at forskeren utøver respekt for forskningsdeltakernes privatliv, og at alle person- og/eller identifiserbare opplysninger blir anonymisert (Thagaard, 2013; Kvale & Brinkmann, 2015). I informasjonsskrivet som ble sendt til forskningsdeltakerne i forkant av intervjuet ble deltakerne gjort oppmerksom på oppbevaring og behandling av personopplysninger. Det ble også informert om bruk av lydopptak, og hvordan denne dataen ville bli behandlet. Forskningsdeltakerne ble også gjort oppmerksom på at de vil kunne kjenne seg igjen i utdrag fra intervjusituasjonene i form av sitat eller beskrivelser i analysen, og at de har mulighet til å engasjere seg i rapporteringen i form av å kommentere egne utsagn hvis de ønsker det. I transkriberingsprosessen valgte jeg å gi hver enkelt deltaker en kode, og alle opplysninger som vil kunne spores tilbake på forskningsdeltakerne ble anonymisert. Etter transkribering ble lydopptaket slettet umiddelbart. I rapportskrivningen har jeg som nevnt tidligere valgt å bruke pseudonym for hver enkelt forskningsdeltaker for å ivareta deres anonymitet.

3.5.3 Konsekvenser

Det kvalitative forskningsintervjuet søker å forstå verden sett ut fra forskningsdeltakernes side, forskningsintervjuet preges derfor i stor grad av åpenhet og intimitet. Det er derfor viktig å være bevisst på hvorvidt forskningen utgjør en stor risiko for å skade forskningsdeltakerne (Kvale & Brinkmann, 2015). Forskeren har et ansvar for hele tiden å reflektere om deltakelse i forskningen gir større fordeler enn risiko. Dette innebærer at forskeren utøver respekt for å ivareta forskningsdeltakernes integritet gjennom hele forskningsprosessen (Thagaard, 2013). I min studie tar jeg utgangspunkt i en sensitiv tematikk; vold i nære relasjoner. Denne tematikken kunne i stor grad blitt vurdert til å utgjøre en større risiko enn en fordelaktig deltakelse. Med tanke på mitt tidsperspektiv og min forkunnskap rundt intervjuing valgte jeg derfor å vinkle tematikken mot noe håndfast som en handlingsplan. Å snakke om temaet vold i nære relasjoner med utgangspunkt i en handlingsplan vurderer jeg å være av mindre risiko for forskningsdeltakerne. Selv om jeg er ute etter forskningsdeltakernes opplevelser og erfaringer, er spørsmålene rettet mot implementering og forebygging og ikke mot personlige erfaringer med vold i nære relasjoner. Forskningsdeltakerne er derimot bedt om å representere sin kommune, da jeg har tatt utgangspunkt i kommunens handlingsplan mot vold i nære relasjoner. Deltakernes stillingsbeskrivelse kan ha vært avgjørende for hvordan de beskriver tematikken i intervjuene, og grad av åpenhet under selve intervjuforløpet.

Forskningsdeltakerne kan ha vurdert konsekvensene ved å være fullstendig oppriktig som urealistiske fordi de kjenner på et underliggende forventningspress om å være en god representant for kommunen. På den andre siden kan forskningsdeltakerne ha vurdert deltakelse i forskningen som en mulighet til å oppnå ny kunnskap om egen praksis og av stor betydning for videre utvikling, og har derfor tatt utgangspunkt i sine oppriktige følelser og opplevelser. I det ene intervjuet deltok to av forskningsdeltakerne i samme intervju. På lik linje med at forskeren er med å prege intervjukonteksten er også dynamikken og relasjonen mellom forskningsdeltakerne av betydning. I det siste intervjuet var det både en barnehagestyrer og en pedagogisk leder tilstede og maktrelasjonen mellom dem kan ha vært avgjørende for hva de delte. Samtidig kan det også ha vært en fordel da det ble en dialog og en slags diskusjon rundt spørsmålene jeg stilte. Min rolle som forsker og ordstyrer ble ekstra viktig, da jeg var opptatt av at begge deltakerne skulle få tid til å reflektere og dele av sine erfaringer. Min opplevelse er at begge deltakerne var oppriktige under intervjuet og at de anså det fordelene ved å delta sammen sterkere enn konsekvensene. Min vurdering er at ut fra et nytteperspektiv veier summen av de potensielle fordelene ved å delta i prosjektet tyngre enn risikoen (Kvale & Brinkmann, 2015).

3.6 Forskerrollen

Aristoteles dydsetikk har fått en stadig større betydning for etiske refleksjoner i forskningen. Her er phronesis eller praktisk klokskap fremtredende. Phronesis er forbundet med tykke beskrivelser. Kvale & Brinkmann (2015) mener at kvalitative forskere bør bruke sin praktiske klokskap for å være etiske kompetente; å evne og oppfatte og vurdere tykt (s. 101). Ved å gi tykke beskrivelser blir også forskningen transparent. Transparens handler om hvor godt forskeren formidler de valgene som er tatt i løpet av forskningsprosessen, og hvordan dette kommer frem i forskningsrapporten. Målet med en transparent forskning er at leseren ar fått nok informasjon til å vurdere forskningens kvalitet (Tjora, 2013). Jeg har i dette kapitlet beskrevet de forskningsmetodiske valgene jeg har tatt i løpet av prosessen. Jeg har prøvd å beskrive den kontinuerlige frem og tilbakegangen mellom del og helhet, i tråd med den hermeneutiske tilnærmingen, og på den måten belyst min posisjon som forsker. Dette ønsker jeg skal være fremtredende videre i rapporten også.

Kapittel 4: Funn

I dette kapittelet vil jeg gjøre rede for fase seks i analyseprosessen, rapportering. De relevante funnene vil bli presentert i tre hovedtema som er identifisert ut fra de transkriberte intervjuene. Hovedtemaene er ment å belyse de to forskningsspørsmålene mine; “Hvordan beskriver ansatte i to norske kommuner implementeringen av handlingsplanen mot vold i nære relasjoner som et forebyggende tiltak?” Og “Opplever barnehageansatte i kommunen at handlingsplanen bidrar til økt trygghet til å handle ved mistanke om vold i nære relasjoner?”

Funnene ble:

- 1) Tillitsbasert implementeringsprosess
- 2) Kunnskap om handlingskompetanse i avdekking av vold i nære relasjoner
- 3) Følelsesstyrt handlingskompetanse i avdekking av vold i nære relasjoner

Disse temaene er ment å gi et helhetlig bilde av forskningsdeltakernes opplevelser, erfaringer og refleksjoner rundt implementering og betydningen av en kommunal handlingsplan mot vold i nære relasjoner. Temaene er relevante funn i de transkriberte forskningsintervjuene og jeg har tatt utgangspunkt i de mest fremtredende kodene i identifiseringen av temaene. I presentasjonene av funnene har jeg som nevnt tidligere valgt å gi forskningsdeltakerne pseudonymene Kaja, Mari, Jenny, Sunniva og Hanna for å ivareta forskningsdeltakernes rett til anonymitet. Kommunene har også fått sine pseudonym, der Kaja og Jenny representerer Lønn kommune mens Sunniva, Hanna og Mari representerer Rogn kommune.

4.1 En tillitsbasert implementeringsprosess

Dette temaet handler om selve implementeringsprosessen av handlingsplanen og er knyttet til hvordan handlingsplanen implementeres som et forebyggende tiltak. Begge kommunene har utformet handlingsplanen på bakgrunn av de nasjonale føringene fra regjeringen og veilederen for handlingsplan mot vold i nære relasjoner. Handlingsplanen er utformet av en definert arbeidsgruppe, og planene er politisk forankret i begge kommunene. I arbeidet med å implementere handlingsplanen har de to kommunene valgt to ulike tilnærminger. For å presentere funnene har jeg valgt å skille mellom de to ulike kommunene, for å synliggjøre hvordan hver enkelt kommune har valgt å jobbe med implementeringen av handlingsplanen.

I Lønn kommune defineres målet med den utformede handlingsplanen som å forebygge og forhindre gjentakelse av vold i nære relasjoner i kommunen. Planen skal sette fokus på vold, samt gi et kunnskapsbasert og samordnet hjelpetilbud. Det er den første handlingsplanen

mot vold i nære relasjoner. I utformingen av handlingsplanen ble det nedsatt en definert arbeidsgruppe. Siden handlingsplanen tar for seg vold i nære relasjoner i et vidt spekter består arbeidsgruppen av representanter fra barn- og ungdom, voksne, eldre og æresrelatert vold. Arbeidsgruppen for barn- og unge har bestått av fagfolk fra blant annet PP-tjenesten, barnevernstjenesten, avlastningstjenesten, SLT-koordinatorer og videregående skole. Lønn kommune har i sin handlingsplan satt ned noen tiltak, både overfor barn og unge og for å styrke hjelpeapparatets kunnskap og samhandling. Det er også beskrevet hvem som har ansvar for tiltaket. Disse tiltakene er en del av implementeringen av handlingsplanen, og skal bidra til bevisstgjøring av tematikken. På bakgrunn av de funnene jeg har gjort ut fra empirien og det som fremkommer i handlingsplanen er det i stor grad oppvekstledere og enhet-/avdelingsledere som har ansvar for selve implementeringen. Kaja beskriver det slik;

“Og så kommer det fra rådhuset, går via meg på et styremøte og så kanskje via styrer til pedlergruppa på et ledermøte i barnehagen, så skal den enkelte pedagogiske leder ta det med seg på sin avdeling og informere der”. (Kaja)

Her beskriver Kaja selve strukturen i implementeringsprosessen. Etter at handlingsplanen var politisk behandlet hadde lederne i kommunen selv ansvar for å implementere handlingsplanen. De valgte selv hvordan de vil løse dette, og i Lønn kommunen har de valgt å informere om handlingsplanen fra et ledd til det neste. Dette innebærer med andre ord at barnehagen selv har ansvar for å implementere handlingsplanen som forebyggende tiltak i barnehagen. Jenny forklarer det slik;

“Det kommer jo fra øverst også er det en informasjon helt øverst, så blir det mer og mer konkret jo nærmere du kommer (...) Det er jo slik du må gjøre det når du skal implementere, det er jo det samme som den nye rammeplanen for barnehagen ikke sant, den kommer jo fra øverste hold den og. Men det er jo i selve, altså i barnehagen her vi må sette ned hvordan vi implementerer dette i personalgruppa”. (Jenny)

I Rogn kommune er målet med handlingsplanene å øke kunnskapen og samhandlingen mellom de ulike tjenesteinstansene i kommunen, som et forebyggende tiltak. Denne handlingsplanen har fokus på vold i nære relasjoner der barn er en del av voldsbilde og er derfor særlig rettet mot barn og unge, og de som jobber med barn og unge. Handlingsplanen har en styringsgruppe og en arbeidsgruppe. Medlemmene i styringsgruppen består av et

samarbeidsteam for barn og unge, hvor faggrupper fra blant annet PP-tjenesten, barnevernstjenesten, avlastningstjenesten og enhetsleder for barn og ungdom. I selve arbeidsgruppa er blant annet SLT-koordinator, barnevernstjenesten og helsesøster representert. Også Rogn kommune har delt inn handlingsplanen i definerte tiltak. I motsetning til Lønn kommunen ligger hovedansvaret for implementeringen hos arbeidsgruppen og styringsgruppen. Rogn kommune valgte å gjennomføre et felles kurs for alle ansatte i kommunen med fokus på vold i nære relasjoner.

“Felles opplæringsdag i hallen hvor alle i regionen var invitert (...) Vi hadde egentlig en heldag som gjorde at folk møttes og alle satt med samme informasjon (...) Det var det siste vi gjorde på den her implementeringsrunden vi hadde, og da ble det liksom et kick-off for videre jobbing. Og konferansen hadde et navn, og det navnet har et innhold for veldig mange i kommunen. En merkevare på et vis”. (Mari)

Videre sier Mari:

“Vi hadde et samarbeid med et reklamebyrå som hjalp oss med å lage informasjonsmateriale, så har vi en plakat der informasjonen går ut til alle ansatte (...) Og så har vi en annen plakat som er ment for alle. Vi hadde laget elektronisk informasjon som gikk på skjermene i sentrum, og noen små foldere i tillegg som sier litt mer enn plakaten”. (Mari)

Mari beskriver her hvilke implementeringsstrategier kommunen har valgt å ta i bruk. Arbeidsgruppen og styringsgruppen har hovedansvaret for implementeringen av handlingsplanen. En av metodene de benyttet seg av for å få synliggjort handlingsplanen var å engasjere et reklamebyrå som kunne utforme enkel, lettfattelige informasjon i form av plakat, informasjonshfter og elektronisk informasjon. Deretter arrangerte de et kurs for alle ansatte med fokus på tematikken vold i nære relasjoner. Dette kurset ble starten for videre implementering. Den videre implementeringen fikk hver enkelt enhet ansvar for.

“Det er dette vi er implementert i. Det var en ganske stor aksjon det. Det var felles kursing for alle, de dro rundt fra rådhuset og leverte ut slike brosjyrer og hadde møter med ansatte så det var en ganske stor greie her når den kom ut (...) Vi hadde selv ansvar for å få det ut til selve enheten”. (Hanna)

Lønn og Rogn kommune har i sin implementeringsprosess valgt to ulike tilnærminger. Begge kommunene har valgt å definere hvem som har hovedansvar for implementeringen under tiltak i selve handlingsplanen. I Lønn kommune har enhetslederne selv fått det fulle implementeringsarbeidet, mens i Rogn har arbeidsgruppen ansvaret for å få implementert handlingsplanen i selve kommunen og enhetslederne på sin avdeling. Ut fra de kvalitative intervjuene fremstår implementeringsprosessen som krevende.

“Slike planer blir jo laget her på rådhuset, også skal den presses ned i organisasjonen og ut. På tross av at temaet er viktig og det er noe alle er opptatt av så er det den følelsen “åh, ikke enda en plan”, ikke sant. Så det å få styrerne til å innse at det er viktig, før de igjen skal ta det med videre til sin enhet er krevende. Og vi har ingen gode rutiner på å få kvalitetssikret at alle har fått informasjonen, alle kjenner til planen og vet hva som står”. (Kaja)

“Alle ansatte har ikke kjennskap til den kommunale handlingsplanen. Men de har kjennskap til de interne planene som er laget ut fra den overordnede. For dem har de vært med på å lage selv”. (Jenny)

Her ser vi hvordan de ansatte i kommune kan ha varierende kjennskap til den kommunale handlingsplanen. Kommunen har i liten grad ordnet seg rutiner for å kvalitetssikre implementeringen. Dette er også tydelig i de andre forskningsintervjuene. Opplevelsen av implementeringen varierer i stor grad, også innad i kommunen. Mari sier:

“Nøkkelen ligger i implementeringen. Det er ingen som blir bedre av at ett par stykker i kommunen lager en plan. Det må informeres om, den må implementeres, den må gjøres kjent. Den må brukes (...) Jeg tror vi har vært forholdsvis god på å implementere denne planen”. (Mari)

Samtidig spør Hanna etter 40 minutter

“Jeg lurer jo på hvilken plan du viser til (...) Ja, den er jo ikke så godt kjent når vi ikke vet da”. (Hanna)

Dette illustrerer hvordan implementeringsprosessen blir personavhengig, og at opplevelsen av implementeringen og implementeringens kvalitet preges av dette. Rogn og Lønn kommune har valgt ulike tilnæringsmetoder for å implementere handlingsplanen mot vold i nære relasjoner. Likevel fremstår begge implementeringsprosessene som tillitsbaserte da enhetene selv i stor grad har ansvaret for implementeringen av handlingsplanen, derav temaets navn en tillitsbasert implementeringsprosess.

4.2 Kunnskap om handlingskompetanse i avdekking av vold i nære relasjoner

Dette temaet beskriver forskningsdeltakernes forståelse og opplevelse av handlingsplanen som et forebyggende tiltak. I alle forskningsintervjuene jeg gjennomførte kommer det tydelig frem at deltakerne ser på handlingsplanen som viktig, og de er alle enige om at en slik handlingsplan forplikter; både i forhold til sin egen rolle, meldeplikten og til samarbeid og samhandling med ulike tjenesteinstanser. Forskningsdeltakerne formidler alle at de føler meldeplikten sterkere enn noen gang. Alle har en oppfatning av at ansatte i kommunen er bevisste sin meldeplikt og er kjent med hvilke krav som stilles til de som jobber med barn og unge. Forskningsdeltakerne beskriver meldeplikten som noe de har langt frem i panna, og viser til at handlingsplanen er med å synliggjøre den plikten de har til å oppdage og avdekke vold mot barn. Noen av forskningsdeltakerne mener også at kommunens handlingsplan mot vold i nære relasjoner er med på å aktualisere og sette temaet på dagsorden.

“Det å tørre å bry seg rett og slett, det mener jeg en slik handlingsplan kan være med på å vise behovet for (...) Hvis det er snakk om økonomi, og det er det jo ofte og den avgjørelsen ligger hos politikerne. Så det er jo viktig å gi politikerne kunnskap gjennom en handlingsplan og å se at okey, dette er viktig her må vi faktisk spytte i noen kroner da hvis det er aktuelt”. (Mari)

“Altså setter man det på dagsorden er det automatisk en viktig sak og lett å snakke om”. (Kaja)

Kaja og Mari peker her på sentrale punkter for å få implementert handlingsplanen ut i kommunen. Kaja fremhever den effekten det har å snakke om vold i nære relasjoner, og hvordan handlingsplanen er med på å belyse et viktig samfunnsproblem i Norge. Mari er av samme oppfatning, men fremhever i tillegg hvorfor det er viktig å få handlingsplanen politisk

forankret i kommunen. Tid og ressurser blir fremhevet som en nødvendighet. Videre sier Mari:

“Det må være en forankring i fra rådmannens nivå og nedover, at dette skal vi prioritere nå, dette skal det settes av tid til”. (Mari)

Det å få handlingsplanen politisk forankret bidrar til å sette fokus på tematikken, og som Kaja nevner, synliggjør for alle ansatte i kommunene at dette er viktig ved å sette vord i nære relasjoner på dagsorden. Tid og ressurser fremstår derimot også som en utfordring. Noen av forskningsdeltakerne mener stort arbeidspress, endring i barnehagestruktur kan oppleves som en tidstyv. Kommunens ressurser og økonomiske midler blir også nevnt som en utfordring. Tidspresset deltakerne opplever i barnehagen blir også beskrevet som en av de mest sentrale årsakene til at vi ikke mestrer å se hvert enkelt barn, og dermed ikke oppdager vord i nære relasjoner tidsnok.

“Jo mer vi snakker om det, jo mer vi tar det opp, jo mer engasjert og viktig blir det. Men så er det slik at hverdagen tar oss. Det er travelt, sykdom og vikarer, så glepper det. Hele tiden”. (Kaja)

“Hvis vi er bekymret for et barn – å gi dem tid og rom for å fortelle, det er vanskelig i en hektisk hverdag (...) Å få tida til hver enkelt, for en må jo ha det for å klare å formidle ting tenker jeg. Nå skal alt være i så store mengder, åpen barnehage, store baser. Jeg tror ikke det er bra for alt”. (Sunniva)

“Tidspresset hjelper ikke på i forhold til dette temaet for å si det slik. Kanskje heller motsatt”. (Hanna)

Forskningsdeltakerne beskriver her hvordan tidspresset i barnehagen spiser opp tiden de har til samtale, refleksjon og observasjon av enkeltbarnet. Deltakerne nevner også tidsperspektivet i forhold til sine samarbeidspartnere som barneverntjenesten, helsestasjonen og PP-tjenesten, der samarbeidet blir beskrevet som sviktende da en saksbehandling tar for lang tid. Hanna beskriver det blant annet slik:

“Tid, jeg tenker at vi gjerne vil være sikker før vi melder. Og da tenker jeg at vi kanskje bruker lang tid i barnehagen, men også i forhold til hjelpeapparatet (...) Det tar lang

tid før du får respons, hjelp. Du melder en sak men du får ikke noe oppfølging tilbake, du må mase. Tiden går”. (Hanna)

4.2.1 Samarbeid og samhandling

Som Hanna nevner ovenfor opplever forskningsdeltakerne utfordringer i forhold til samarbeid og samhandling med de ulike tjenesteinstansene. Denne opplevelsen er i stor grad med på å påvirke hvorvidt forskningsdeltakerne opplever handlingsplanen som et forebyggende tiltak i kommunen. Flere av forskningsdeltakerne gir uttrykk for at de savner et synlig hjelpeapparat som kan være en rådgivende og betryggende samarbeidspartner, spesielt i vanskelige saker som omhandler vold. Deltakerne beskriver også at samarbeidet blir litt tilfeldig, da det er som Kaja sier *“litt personavhengig hvor de føler de får gehør for utfordringene sine”*. Jenny poengterer også at opplevelsen av selve samarbeidet kan være forskjellig mellom instansene. Hun forteller:

“Vi ser for eksempel at helse mener de har et veldig godt samarbeid med barnehagene, barnehagene mener at vi ikke har det”. (Jenny)

Ved spørsmål om forskningsdeltakerne tror handlingsplanen mot vold i nærere relasjoner bidrar til å øke kompetansen og kunnskap om de ulike tjenesteinstansene er svarene blandet. Sunniva og Hanna er enige om at en handlingsplan kan bidra til å øke kompetansen, men Sunniva poengterer videre:

“Men det erstatter ikke folkene. Det gjør det ikke selv om du får papir på papir så erstatter du ikke det at du har et nært samarbeid, men at det hjelper det tror jeg”.
(Sunniva)

Jenny på den andre siden er mer opptatt av at det må noe mer til enn en handlingsplan for å øke kunnskapen om de ulike tjenesteinstansene. Hun beskriver samarbeidet som greit, men at det kan bli mye bedre. Hun sier:

“Det handler om profesjon og respekt for hverandres profesjon (...) Det handler om å ha respekt for at det faktisk er vi som er på, altså vi kjenner barna bedre enn for eksempel helsestasjonen gjør, og det å ha respekt for det barnehagen sier og profesjonen barnehagen, det er vel det det handler om. Vi har kjennskap til hverandre,

og det har blitt bedre men vi har et stykke å gå enda. Og det kan ikke en plan gjøre noe med". (Jenny)

Selv om Hanna, Sunniva og Jenny er opptatt av hvordan samarbeidet fungerer i praksis og at det må mer til for å styrke samhandlingen mellom de ulike instansene, gir alle forskningsdeltakerne uttrykk for at handlingsplanen bidrar til å synliggjøre behovet og verdien av samarbeid og samhandling. Forskningsdeltakerne er tydelig på at handlingsplanen gir retning til hvordan de ulike tjenesteinstansene kan samarbeide.

"Det at man har nedfelt at man skal samarbeide og hvordan gjør ting lettere. Da har du på en måte et kart å gå etter. (Kaja)

"Det er jo retningslinjer på alt, og det må det være på hvordan vi skal samarbeide også". (Sunniva)

"Slik vi gjorde det var å lage en veldig klar handling på hva du gjør når e sak oppstår. Hvem du snakker med, hvor fort du skal snakke med dem, bruke barnevernet som en, altså du kan ringe barnevernet anonymt hvis det er en sak du er veldig usikker på for å få flere øyner på saken, du kan ringe politiet som en plass å luften bekymringene dine, eller kollegaer og helsesøstre (...) Altså vi er veldig mange. Og jeg tror en slik plan kan være med på å knytte de mulige løse trådene sammen". (Mari)

Alle forskningsdeltakerne fremhever at de opplever at handlingsplanen forplikter til samarbeid. De poengterer at handlingsplanen bidrar til å synliggjøre behovet for samarbeid og samhandling.

"Jeg føler at en handlingsplan forplikter". (Jenny)

"Jeg føler det sterkere når du får en slik handlingsplan. Du blir mer bevisst på det (...) Det blir mer forpliktende til alle når vi har den planen". (Hanna)

Jenny og Hanna formidler her hvordan de opplever handlingsplanen som et forebyggende tiltak, da den er med på å bevisstgjøre dem på det ansvaret de har.

På bakgrunn av de funnen jeg har presentert her, har jeg valgt å kalle dette temaet kunnskap om handlingskompetanse. Funnene beskriver hvordan alle forskningsdeltakerne vet hvordan de skal handle hvis de avdekker vold mot barn. De innehar en kompetanse, eller kunnskap om handlingskompetanse.

4.3 Følelsesstyrt handlingskompetanse i avdekking av vold i nære relasjoner

Som jeg har nevnt i temaet ovenfor gir forskningsdeltakerne uttrykk for at handlingsplanen er med på å synliggjøre handlingsrekken ved avdekking av vold mot barn. De opplever at handlingsplanen gir økt kompetanse hos de ansatte som jobber med barn og unge, både i forhold til hvilke krav som stilles til den enkelte når vi oppdager vold og hvordan vi skal handle videre. Likevel fremhever forskningsdeltakerne at det er en vanskelig tematikk. Det fremkommer ut av de intervjuene jeg gjennomførte at en av grunnene til at forskningsdeltakerne synes det er vanskelig er på grunn av den nære relasjonen og kontakten med barnets nære omsorgspersoner. Forskningsdeltakerne forteller at de tror noe av utfordringene med å se og avdekke vold mot barn handler om at barnehageansatte er for nært. Som Jenny sier:

“Av og til tror jeg vi trekker ned gardinene litt. For vi er så nær, vi er nær foreldre og barn så jeg tror ikke det er like enkelt å fange opp det på grunn av den nærheten”.

(Jenny)

Forskningsdeltakerne peker også på at relasjonen til foreldrene kan være en av de største årsakene til at ansatte kvier seg for å våge å tro og se at det kan forekomme vold mot barn i deres barnehage. Flere av forskningsdeltakerne trekker også frem de sosiale omkostningene det kan ha ved å melde. Lønn og Rogn kommune har begge et innbyggertall mellom 15 000 og 30 000 innbyggere, og har både sentrumsliv og levende bygder. Kaja sier blant annet:

“Det kan være mer krevende for små kommuner enn store. Ofte bor du og jobber på samme plass, så de foreldrene du omgås profesjonelt på jobb er også dem du møter på tur, håndball, grilling, barselgruppe. Det er sammenvevd (...) Det er krevende å stå i den situasjonen med foreldrene uansett, men i en by slipper du unna det sosiale ikke sant, for da har du et annet nettverk. Mens her setter du kanskje nettverket ditt på spill også”. (Kaja)

En annen sosial faktor som er med å påvirke forskningsdeltakerne er å stole på sin egen magesfølelse og bekymring. Her blir både det å våge å se og det å kunne se nevnt. Flere av forskningsdeltakerne nevner at de tror mange fortsatt ikke våger å tro på at det kan skje i sin barnehage. Forskningsdeltakerne mener de har fått materiell og kunnskap for å kunne se, men at det er vanskelig å ta det innover seg at det kan skje hvem som helst og at det er akkurat de foreldrene som gjør det.

“Jeg tror vi ser, men vi lager oss begrunnelser for at barna har den atferden de har (...) Vi klarer ikke å gå helt inn da”. (Jenny)

“Det er vanskelig for mange å snakke om, det er vanskelig å ta innover seg og det er mange om egentlig ikke ønsker å være en del av det”. (Kaja)

Kaja og Jenny poengterer her at selv om alt ligger til rette for at de skal kunne se og avdekke vold, kan det være vanskelig å ta innover seg. Forskningsdeltakerne trekker også frem de sosiale omkostningene det har hvis du tar feil. Flere tror at denne redselen for å ta feil er en viktig årsak til at ansatte i barnehagen ikke klarer å oppdage vold mot barn tidlig nok. De mener at denne usikkerheten kan være en av årsakene til at ansatte ikke klarer å ta innover seg at vold forekommer i alle samfunnslag.

“Vi skal snakke med foreldrene daglig, og da er du redd for å ta feil. Og hvis du tar feil får det ganske store følger (...) Du må tåle å ha en fiende for livet”. (Hanna)

Dette temaet har jeg valgt å kalle følelsesstyrt handlingskompetanse. Bakgrunnen for dette temaet var koden lojalitet. Denne koden var gjentakende i nesten alle forskningsintervjuene, og det var tydelig at forskningsdeltakerne hadde reflektert rundt de nære relasjonene som oppstår i barnehagen. Som forskningsdeltakerne også nevnte har de fått verktøy for å kunne se og avdekke vold mot barn. De opplever likevel tematikken som krevende og vanskelig, mye på grunn av de nære relasjonene og den sosiale omkostningen det innebærer for den enkelte ansatte å melde. På bakgrunn av disse refleksjonene hos forskningsdeltakerne mener jeg å kunne si at deltakernes handlingskompetanse i stor grad er styrt av deres egne følelser. Hva vil det bety for meg som enkeltmenneske å melde denne saken, og hva innebærer det for barnehagen og foreldrene hvis jeg tar feil? Dette er sentrale spørsmål jeg opplever at

forskningsdeltakerne reflekterer over. Alle forskningsdeltakerne gir uttrykk for at de har kunnskap om handlingskompetanse, men gir også uttrykk for at denne handlingskompetansen i stor grad er styrt av følelser.

Kapittel 5: Drøfting

Jeg vil i dette kapittelet drøfte funnene som ble presentert i kapittel 4 i lys av det teoretiske rammeverket som ble presentert i kapittel 2. Drøftingen av funnene vil bli delt inn i de samme hovedtemaene som i kapittel 4; en tillitsbasert implementeringsprosess, kunnskap om handlingskompetanse og følelsesstyrt handlingskompetanse. På bakgrunn av disse funnene vil jeg kunne drøfte implementeringen av handlingsplanen som forebyggende tiltak, samt hvorvidt planen bidrar til økt trygghet til å handle ved mistanke om vold i nære relasjoner.

5.1 En tillitsbasert implementeringsprosess

Det første forskningsspørsmålet mitt er hvordan ansatte i to norske kommuner beskriver hvordan en handlingsplan mot vold i nære relasjoner implementeres som et forebyggende tiltak. Bakgrunnen for dette forskningsspørsmålet var min interesse av å finne ut hvordan en handlingsplan implementeres i kommune-Norge. Min forforståelse bygger på forståelsen av at kommunale dokumenter ofte blir skrevet for deretter å havne i en skuff eller i en perm på personalrommet. Dette er med andre ord hverken nyttig bruk av ressurser eller særlig forebyggende for kommunen. Det var derfor interessant å se hvordan de to kommunene jeg intervjuet hadde løst selve implementeringsarbeidet med handlingsplanen mot vold i nære relasjoner, og hvilke erfaringer forskningsdeltakerne hadde med implementeringsarbeidet, samt deres opplevelse av planen.

Det sentrale hovedfunnet er at implementeringen i stor grad er en tillitsbasert prosess. Roland (2015a) og Fixen et al. (2005) beskriver implementering som den prosessen å omsette idé eller teori til praksis. Lønn og Rogn kommune har begge utformet handlingsplanen på bakgrunn av den nasjonale veilederen for handlingsplan mot vold i nære relasjoner. Veilederen forteller kommunene hvordan de kan gå fram fra idé til planlegging og gjennomføring. Fixen et al. (2005) fremhever viktigheten av å beskrive prosessene i et implementeringsarbeid så detaljert at en tilfeldig observatør kan gjenkjenne de spesifikke aktivitetene knyttet til selve implementeringsprosessen. Prosessen må også være målbevisst. Kommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner er tenkt å være et praktisk styringsredskap som skal bidra til økt kompetanseutvikling hos de ansatte i kommunen. Selv om formålet med de to kommunale handlingsplanene er relativt like har kommunene valgt to ulike implementeringsstrategier. Fixen et al. (2005) har utformet en oversiktsmodell som er ment å gi en god forståelsesramme av hva som skjer i selve implementeringsprosessen. Modellen består av fem sentrale elementer, som på hver sin måte preger implementeringen av

handlingsplanen. Det første elementet som påvirker implementeringsprosessen er den bestemte endringen, eller kilden til endringen. Her blir ofte endringens kjernekomponenter beskrevet, og i begge kommunene jeg har intervjuet fremstår handlingsplanen som selve kilden. Kommunene har formulert ned en målsetting, og handlingsplanens formål fremstår her som de beskrevne kjernekomponentene. Kommunene beskriver at hovedformålet med handlingsplanen er å kunne gi et kunnskapsbasert hjelpetilbud, og å øke samhandlingen og samordningen mellom de ulike tjenesteyterne i kommunen. Det å ha kjennskap til kjernekomponentene i endringsarbeidet er avgjørende for implementeringens kvalitet. I min forskning fremstår kilden til implementeringen som underkommunisert. Selv om kommune har valgt ulike implementeringsstrategier er selve prosessen preget av å gå fra ett ledd til det neste. Den ene kommunen har valgt å informere om handlingsplanen på ledernivå, og dermed også overlatt selve implementeringsansvaret til enhetene selv. Det er i denne overgangen mellom leddene utfordringene dukker opp. Formidlingen av handlingsplanen fra rådhuset fremstår som svært avgjørende for den videre implementeringen, og i følge forskningsdeltakerne har man mer innsikt i handlingsplanens kjernekomponenter jo nærmere rådhuset man sitter. Den andre kommune har derimot valgt å presentere handlingsplanen mer dyptgående ved å arrangere felles kurs for alle ansatte, samt kjøre en kampanje med samme tematikk og målsetting som handlingsplanen. Formidlingen av kjernekomponentene i implementeringsarbeidet blir dermed også sikret i større grad, ved at alle får den samme informasjonen samtidig. Det som derimot fremstår som interessant er at kjennskapen til kommunens handlingsplan ikke samsvarer med kommunenes implementeringsstrategi. Innsikten i kilden til implementeringen virker å være større i kommunen som overlot det fulle implementeringsansvaret hos enhetene selv enn i kommunen hvor de ansatte ble eksponert for implementeringskilden ved flere anledninger. Her ser vi hvor avgjørende kommunikasjonsforbindelsen er for implementeringens kvalitet. Fixen et al. (2009) fremhever at det er vanskelig å overføre kjernekomponentene fra kilden til destinasjonen uten en aktiv kommunikasjonsforbindelse. Destinasjonen er i denne forbindelse kommunens barnehager, mens kommunikasjonsforbindelsen beskrives som de individene som aktivt arbeider for å implementere den bestemte endringen. Denne gruppen individer kaller Fixen et al. (2009) for purveyors eller implementeringsdrivere. Blase et al. (2012) definerer implementeringsdriverne som nødvendig for å kunne oppnå endring. De to kommunene har valgt ulike implementeringsstrategier, felles for de begge er at de har overlatt det største implementeringsansvaret til enhetene selv. Denne tilfeldige utvelgelsen av implementeringsdrivere påvirker implementeringens kvalitet. Roland (2015a) beskriver at

implementeringskvaliteten i stor grad skjer i krysningen mellom endringens hva og hvordan. En sentral forståelse i implementeringsforskning er at den tosidige vektleggingen mellom intervensjonen, *hva* og implementeringen, *hvordan* bidrar til implementeringskvalitet (Roland, 2015a). Min tanke er derimot at for å kunne drive implementeringsarbeidet på en hensiktsmessig måte er det å ha kunnskap om *hvorfor* endringen skal skje. Det er ikke tilstrekkelig å ha kjennskap til implementeringskilden, altså hva som skal skje for å kunne vite hvordan du skal gjennomføre endringen. Det er også viktig å vite hvorfor det er viktig å foreta endringen. Fixen et al. (2009) beskriver kommunikasjonsforbindelsen mellom kilden og destinasjonen som en av de viktigste hovedkomponentene i implementeringsarbeidet. Denne kommunikasjonsforbindelsen styres ofte av implementeringsdrivere.

Implementeringsdriverne har i stor grad ansvar for å legge til rette for hvordan implementeringen skal skje. Fixen et al. (2009) trekker frem trening, coaching og administrativ støtte som eksempel på aktiviteter som kan sette i gang gjennom kommunikasjonsforbindelsen. Et av funnene jeg gjorde var at implementeringsdriverne i varierende grad la til rette for økt kunnskapsutvikling hos personalet gjennom trening, coaching og administrativ støtte. I den ene kommunen forteller forskningsdeltakerne at de har snakket om det på et personalmøte, og at de ansatte dermed har kjennskap til handlingsplanen. I den andre kommunen har de i større grad gjennomført aktiviteter som trening og coaching, ved å gjennomføre praktiske oppgaver i barnehagen for deretter å drøfte de. Kvello (2015) mener at barnehagelærere ikke nødvendigvis har fått redskap for å møte barn i risiko, og blir derfor utrygge. Ved å gi personalet mulighet til å arbeide med handlingsplanen gjennom praktiske oppgaver får de øvet seg i fredstid, noe som kan være en trygghet den gangen situasjonen er reell. Dette kan også indikere at implementeringsdriveren i den ene kommunen har større innsikt i hvorfor det er viktig å implementere handlingsplanen mot vold i nære relasjoner, og jobber derfor mer aktivt for å heve kompetansen til de ansatte gjennom trening og coaching. Her ser vi hvilken betydning implementeringsdriverne har. Som jeg nevner tidligere har kommunen valgt to ulike implementeringsstrategier. Det som er påfallende i begge kommunene er at enhetene selv i stor grad har hovedansvaret for å implementere handlingsplanen. Ved denne tilfeldige utvelgelsen av implementeringsdrivere kan kommunen risikere å få implementeringsdrivere som ikke har innsikt i eller kompetanse om tematikken. Engasjementet og prioriteten vil variere, og dermed også prege implementeringens kvalitet. Forskning viser at forpliktelse er avgjørende for å oppnå god effekt av endringsarbeidet. Roland (2015) sier at forpliktelse i stor grad er med på å påvirke de involvertes entusiasme og innstas i endringsforsøket. Forskningsdeltakerne forteller at de i hovedsak har lite kjennskap

til den overordnede kommunale handlingsplanen mot vold i nære relasjoner. De beskriver derimot enhetenes egne handlingsplaner som godt kjent i personalgruppa. Enhetene har utformet egne handlingsplaner ut fra den overordnede planen, og forskningsdeltakerne beskriver denne handlingsplanen som mer aktuell, da personalgruppa har vært med på å utforme den selv. Å være involvert i utformingen av handlingsplanen bidrar til at de ansatte føler mer eierskap til planen, som igjen bidrar til en følelse av forpliktelse.

Forskningsdeltakerne beskriver den kommunale handlingsplanen som forpliktende, men min opplevelse som forsker er at enhetene i varierende grad har engasjert seg i og prioritert implementeringen av handlingsplanen. I de to kommunene jeg intervjuet har barnehagesektoren vært fraværende i selve utformingen av handlingsplanen. Dette stiller jeg spørsmålstegn til. Forskning viser at forpliktelse til en intervensjon er avgjørende for god effekt og kvalitet i implementeringen og ut fra kommunenes målsetting om å forebygge vold i nære relasjoner finner jeg det underlig at barnehagen ikke er involvert, spesielt hvis man ser det i lys av begrepet tidlig innsats. Dette kommer også tydelig frem i mine forskningsintervju. Forskningsdeltakerne sier blant annet at jo nærmere rådhuset du kommer jo bedre kjennskap har du til handlingsplanen. Forskningsdeltakerne har også ulike oppfatninger av implementeringen av planen. Punkt 4 i Fixen et al. (2005) sin forståelsesmodell av implementeringsprosessen er tilbakemelding et element. De ulike opplevelsene av implementeringsprosessen kan indikere at kommunen i liten grad har foretatt en evaluering av implementeringen av handlingsplanen, og at kommunikasjonen mellom implementeringsdriverne har vært fraværende. Det virker for meg at kommunene har hatt få prosedyrer på å måle lojaliteten til implementeringsarbeidet etter at enhetene selv fikk implementeringsansvaret. Dette er også med på å prege kvaliteten i implementeringen av handlingsplanen, som igjen er med på å påvirke hvorvidt kommune når målet sitt om å øke kunnskapen og samhandlingen mellom de ulike tjenesteyterne i kommunen.

Et femte og siste element som blir fremhevet i Fixen et al. (2005) sin forståelsesmodell er kulturen, altså faktorer som kan påvirke implementeringen indirekte og direkte. Dette er kanskje det elementet som er mest fremtredende ved en tillitsbasert implementeringsprosess, og det fremstår for meg at dette elementet er svært undervurdert fra kommunens side. Det er i liten grad tatt høyde for de faktorene som indirekte og direkte påvirker implementeringen, hvilket igjen påvirker kvaliteten i implementeringsprosessen. Organisasjonskulturen kan være en slik faktor. For å få implementert handlingsplanen mot vold i nære relasjoner på en suksessfull måte er man avhengig av at kulturen på hver enkelt enhet er preget av engasjement og vilje til kunnskapsutvikling. I de kvalitative intervjuene jeg har gjennomført er det tydelig

at organisasjonens kultur indirekte preger implementeringen. Her blir det relevant å nevne implementeringsdrivernes betydning igjen. Ved å overlate implementeringsansvaret hos enhetene selv preges implementeringsarbeidet av de individene som har ansvar for å legge til rette for implementering. Implementeringsdrivernes holdninger og kompetanse fremstår derfor som en sentral faktor som i stor grad indirekte og direkte påvirker implementeringen. Forskningsdeltakerne beskriver også enhetenes ressurser som en direkte faktor som preger implementeringsarbeidet. De forteller om et stort arbeidspress med begrensede tid og ressurser som krevende for prioriteringen av implementeringen av handlingsplanen. Dette gjenspeiler seg også i de ansattes opplevelse av handlingsplanen som forebyggende tiltak.

5.1.3 Er gode implementeringsdrivere nok?

På bakgrunn av de funnene som er gjort fremstår implementeringsprosessen, både i Lønn og Rogn kommune, som tillitsbaserte. Implementeringsprosessen blir svært personavhengig, og kvaliteten av implementeringen blir derfor deretter. Vi ser hvor stor betydning implementeringsdriverne har for kvaliteten av implementeringsarbeidet, og hvordan engasjement, kunnskap og kompetanse påvirker i hvor stor grad de ansatte forplikter seg til endringsarbeidet. På bakgrunn av dette synes jeg det er relevant å spørre seg; er det nok med gode implementeringsdrivere for å implementere handlingsplanen mot i nære relasjoner i kommunen? Er kompetansen om vold mot barn så stor at det sitter som en refleks i kroppen hos de som arbeider i kommunen? Jeg velger å svare nei. For å oppnå endring i en organisasjon må fokuset være rettet mot individuell- og organisasjonens kapasitet (Roland, 2015b). Min mening er at dette fokuset blir underprioritert ved å overlate mesteparten av det viktige implementeringsarbeidet til enhetene selv. Kommunen må legge til rette for at organisasjonene har kapasitet til å kunne arbeide aktivt med implementering. Det kreves tid, ressurser og en støttende ledelse. Kommunen må også legge til rette for at hver enkelt ansatt får mulighet til å utvide sin individuelle kapasitet. Dette gjøres både ved å heve organisasjonskapasiteten, men også ved å ha fokus på kompetanseutvikling i kommunen. Det fremkommer at å overlate alt implementeringsansvar til enhetene selv i kommunen ikke gir tilstrekkelig med kompetanseløft. Kommunen må opptre som en kommunikasjonsforbindelse for enhetene, og følge opp hver implementeringsarbeidet på hver enkelt enhet. Blase et al. (2012) definerer implementeringsdriverne som nødvendig for å kunne oppnå endring og bidra til at endringen blir bærekraftig over tid. En tillitsbasert implementeringsprosess kan være svært personavhengig. Dette innebærer at kommunen må fremstå som en sterk

implementeringsdriver, i tillegg til enhetenes egne implementeringsdrivere, for at endringen skal være bærekraftig over tid.

5.2 Kunnskap om handlingskompetanse i avdekking av vold i nære relasjoner

I NOU 2017:12 *Svikt og svik* fremheves tjenesteinstansenes manglende kunnskap og kompetanse som en årsaksforklaring på hvorfor barnevoldsutvalget vurderer tjenestetilbudet for barn som opplever vold som sviktende. I det andre forskningsspørsmålet mitt spør jeg om barnehageansatte i kommune opplever at handlingsplanen bidrar til økt trygghet til å handle ved mistanke om vold. Funnene som er presentert i kapittel 4 tilsier at de ansatte i kommunen opplever at handlingsplanen bidrar til å bevisstgjøre og synliggjøre viktigheten av å sette vold mot barn på dagsorden. Forskningsdeltakerne opplever at handlingsplanen forplikter, da det er et overordnet dokument som er forankret og politisk behandlet i kommunen. Handlingsplanen gir retningslinjer for hvordan du skal handle, da handlingsrekken er tydelig presentert i planen. Likevel fremkommer det i intervjuene at forskningsdeltakerne synes dette temaet er vanskelig. Kvello (2015) viser til statistikk over antall meldte barnevernssaker i 2012 og konkluderer med at fagfolk ikke tror, eller har den kompetansen som kreves for å oppdage vold mot barn. Dette er også noe som kommer frem i mine forskningsintervju.

Forskningsdeltakerne synes i stor grad det er vanskelig å tolke barns signal. Dette kan ha sammenheng med at de ansatte i barnehagen ikke innehar god nok kompetanse for å kunne se og tolke barnas signaler. Isdal (2000) definerer vold som en relasjonell handling, og vold i nære relasjoner kan ses på som et inngripende traume for små barn. Siegel (2012) påpeker at relasjonsopplevelsene våre har en dominerende innflytelse på hjernen vår, og Braarud & Nordanger (2011) poengterer at når omsorgspersonen er årsaken til barnets traume kan det medføre en kollaps i barnets atferds- og oppmerksomhetsstrategier. Det er derfor viktig å inneha kompetanse om vold og barns utvikling for å kunne se og tolke barns signaler. Det er også avgjørende at de ansatte erkjenner at volden omgår dem, og at barn som lever med og utsettes for vold finnes over alt og at alle kan bli involvert med et barn som opplever vold (Aakvaag, Thoresen & Øverlien, 2016). Skau (2017) tar utgangspunkt i kompetansetrekanten og deler inn kompetansebegrepet i tre aspekter; teoretisk kompetanse, yrkesspesifikk kompetanse og personlig kompetanse. Til sammen utgjør disse aspektene en helhet. Den teoretiske kunnskapen består av faktakunnskap og allmenn forskningsbasert viten. For å forstå at vold forekommer kan det være relevant å vite noe om voldomfanget i Norge. Omlag 21 % av norske 18- og 19-åringer forteller at de har opplevd fysisk vold fra minst en av foreldrene i løpet av oppveksten (Mossige & Stefansen, 2016). 9, 6 % av norske 16- og 17-åringer sier de

har blitt utsatt for fysisk vold, og 25 % av disse oppgir at volden forekom før fylte 6 år (Myhre, Thorsen & Hjemdal, 2015). Disse to forskningsrapportene indikerer hvor aktuelt vold mot barn faktisk er. Denne kunnskapen er det viktig å inneha for å kunne tro at barn blir utsatt for vold. Ut fra det forskningsdeltakerne formidler kan det fremstå som at de ikke innehar tilstrekkelig med kompetanse innenfor dette området. Den yrkesspesifikke kompetansen til barnehageansatte handler i dette tilfellet om å inneha kompetanse om barns utvikling. Barnets utvikling handler om samspillet mellom barnet og miljøet. Å leve med vold i nære relasjoner kan derfor medføre store konsekvenser for et barn. Som jeg nevnte tidligere kan dette ses i sammenheng med implementeringens *hvorfor*. Hvorfor er det viktig å forebygge vold i nære relasjoner? Dette punktet mener jeg er svært underkommunisert. Forskning viser at barn som opplever vold kan utvikle en risiko for langsiktig atferd-, helse- og sosiale problemer (Anda et. al, 2006). Likevel fremstår den yrkesspesifikke kompetanse hos de ansatte i barnehagen som begrenset. Det siste aspektet i kompetansetrekanten er personlig kompetanse. Skau (2017) betegner dette som hvem vi er som mennesker, både overfor oss selv og andre. Røkenes & Hanssen (2012) ser på dette som relasjonskompetanse; vår relasjonelle forståelse, våre relasjonelle ferdigheter og vår etiske refleksjon. Relasjonskompetansen vår preger oss i måten vi møter mennesker på. For fagfolk som arbeider med mennesker er det derfor viktig å sette søkelyset på samhandling da, samhandling kan bidra til å utvikle kompetanse (Røkenes & Hanssen, 2012).

5.2.1 Samarbeid og samhandling

Samhandling kan ses opp mot begrepet samarbeid. Samarbeid blir definert som “samspill, kompaniskap og det å arbeide sammen” (Glavin & Erdal, 2017, s.27). Samarbeid på tvers av tjenesteinstanser kaller vi tverrfaglig samarbeid. Lauvås & Lauvås (2004) mener at det tverrfaglige samarbeidet har et dobbelt formål, der de som deltar i samarbeidet skal utvikle tverrfaglig kunnskap og kompetanse, samt bidra til og nå et felles mål. Det som fremkommer i mine intervju er at forskningsdeltakerne opplever at en handlingsplan forplikter til samarbeid. De fremhever hvordan handlingsplanen bidrar til å synliggjøre behovet for samarbeid og samhandling mellom tjenesteinstansene i saker som omhandler vold mot barn og unge. Handlingsplanen gir også retningslinjer for hvordan tjenesteinstansene skal samhandle. Likevel oppleves det tverrfaglige samarbeidet som utfordrende. Forskningsdeltakerne trekker frem tid, ressurser og tilgjengelighet som årsaker for at samarbeidet ikke fungerer optimalt. Alle disse faktorene spiller en avgjørende rolle i hvordan tjenesteinstansene samhandler. Samtidig opplever jeg at de ansatte i barnehagen bruker disse

årsaksforklaringene som en unnskyldning overfor seg selv. De kommer ofte med stikk til samarbeidspartnere, og beskylder de for å ikke gjøre jobben sin godt nok. På spørsmålet om hvorfor vi som fagfolk ikke mestrer å fange opp de barna som lever i destruktive oppvekstvillkår er forskningsdeltakerne kjappe med å rette pekefingeren mot andre tjenesteinstanser, og i liten grad mot barnehagen som institusjon. Dette finner jeg interessant. Forskningsdeltakerne forsvarer seg også med at de ikke har tid, økende arbeidspress, en barnehagestruktur i endring og lite ressurser til å drive med implementeringsarbeid. Dette fremstår som reelle utfordringer. Likevel kan det oppleves som en ansvarsfraskrivelse fra barnehagen. En av forutsetningene for å få til et godt tverrfaglig samarbeid er å ha trygghet i eget fag. Dette innebærer at barnehageansatte må ha en trygg forankring i sin egen kompetanse og ha kunnskap om hvorfor det er viktig å samarbeide på tvers av tjenesteinstansene. En annen viktig forutsetning er å ha en felles målsetting og en tydelig rolleavklaring. Kjennskap til andres tjeneste blir beskrevet som en viktig forutsetning for godt tverrfaglig samarbeid. Forskningsdeltakerne beskriver samarbeidet mellom de ulike tjenesteaktørene som preget av lite samhandling. Noe av årsaken til dette kan være at vi har for lite kjennskap til de ulike profesjonene og hvilken rolle de har. Lauvås & Lauvås (2004) mener vi ofte innehar en overflatisk og mangelfull kunnskap om andre tjenester. Glavin & Erdal (2017) poengterer at de ulike tjenesteaktørene i det tverrfaglige samarbeidet må få kunnskap om den enkeltes rolle og ansvar. Ved tydelig formidling av hvilke forventninger vi har til et samarbeid, kan vi unngå kommunikasjonsvansker og rollekonflikter (Røkenes & Hanssen, 2012). Begge kommunene har nedfelt retningslinjer for hvordan de ulike tjenesteinstansene skal samarbeide. Det er derimot ikke en forutsetning for godt samarbeid og god samhandling. For at et samarbeid skal kunne fungerer er struktur og ledelse viktige faktorer. Handlingsplanene er politisk forankret, og legger føringer for det tverrfaglige samarbeidet. Alle forskningsdeltakerne mener kommunens handlingsplan mot vold i nære relasjoner er med å belyse behovet og verdien av samarbeid og samhandling, likevel ønsker de seg et mer synlig tverrfaglig samarbeid. Forskningsdeltakerne er alle tydelige på at hvis de aktuelle samarbeidspartnere hadde vært mer synlig ville dette bidratt til mer samhandling. De uttrykker at de i stor grad ønsker at det tverrfaglige samarbeidet skal kunne bidra til økt trygghet hos de ansatte i saker der vold er tema. Barnehageansatte møter både barn og foreldre på daglig basis og har ofte en nær relasjon til familien. Dette gjør at de ansatte ofte vil være sikker før de melder en sak eller tar kontakt med andre hjelpeinstanser. Kvello (2015) sier også at en mulig årsaksforklaring på hvorfor fagfolk ikke melder sin bekymring handler om styrke og mot. Nordhaug (2018) mener at grunntanken om å kunne komme til å skade

familien hvis mistankene våre viser seg å ikke stemme er for stor, og at dette bidrar til redsel for å handle.

5.2.2. Bidrar kunnskap om handlingskompetanse til økt handling?

Røkenes & Hanssen (2012) beskriver handlingskompetanse som en fagpersons instrumentelle ferdigheter og kunnskap. Forskningsdeltakerne opplever at kommunens handlingsplan mot vold i nære relasjoner bidrar til å sette fokus på tematikken vold i nære relasjoner, og at det bevisstgjør de ansatte på hvilken rolle og betydning de har for et barn som opplever å bli utsatt for vold. Handlingsplanen fremstår også som et forpliktende styringsdokument som bidrar til økt kunnskapsutvikling hos de ansatte i kommunen. Den forplikter også til samarbeid og samhandling mellom ulike tjenesteaktører. Handlingsplanen presenterer handlingsrekken for hva de ansatte skal gjøre hvis de avdekker vold mot barn og unge. På bakgrunn av dette vil jeg påstå at de ansatte i kommunen har kunnskap om handlingskompetanse i avdekking av vold i nære relasjoner. På tross av dette opplever jeg at terskelen for å melde en bekymring fortsatt er høy. Jeg har ovenfor drøftet noen av årsaksforklaringene for hvorfor de ansatte synes det er vanskelig å melde. Det som fremstår som gjennomgående er at de ansattes følelser i stor grad preger deres bekymringer. Dette vil jeg nå se nærmere på.

5.3 Følelsesstyrt handlingskompetanse i avdekking av vold i nære relasjoner

Over har jeg argumentert for at forskningsdeltakerne i stor grad har kunnskap om handlingskompetanse i avdekking av vold i nære relasjoner. Jeg fremhever også at jeg opplever denne handlingskompetansen som følelsesstyrt handlingskompetanse. En handlingsplan mot vold i nære relasjoner gir oss redskap for å kunne se og avdekke vold i nære relasjoner. På tross av den kunnskapen vi har om barns utvikling, vold og samarbeid viser forskning at vi ikke mestrer å handle til det beste for barnet. Et av funnene som blir presentert i NOU 2017:12 *Svikt og svik* er hvordan relasjonen til foreldrene i stor grad preger hjelpeapparatets vurdering av hva som er til det beste for barnet. Lojaliteten vi har til foreldrene synes derfor å være sterkere enn lojaliteten til barnet. Dette er også noe mine forskningsdeltakere setter ord på. Nordhaug (2018) mener denne lojaliteten til foreldrene kan hindre de ansatte i barnehagen i å se og tolke signalene til barna. Videre mener han vi har en tendens til å bagatellisere volden til et mindre problem enn hva det faktisk er, og at denne bagatelliseringen bidrar til en diagnosenkning som kan føre til at vi føler sympati med foreldrene fordi barna har den atferden de har. I disse tilfellene overgår lojaliteten til foreldrene relasjonen og lojaliteten til barnet. Redselen for å skade relasjonen til foreldrene er

her til hinder for barnets beste. Barnets beste er det mest sentrale begrepet i FNs barnekonvensjon. Barnekonvensjonen bygger på det grunnsyn at barn har samme ukrenkelig menneskeverd som voksne (Haugli, 2013). Barns rettigheter er også nedfelt i Norsk grunnlov § 104 første ledd, “barn har krav på respekt for sitt menneskeverd” (Grunnloven, 1814, § 104). Skjørten et. al (2016) beskriver at hvilket perspektiv man har på barn og barndom er av betydning for om fagpersoner og profesjonelle ser det utsatte barnet. Presentasjonen av barnevoldsutvalgets funn, samt mine egne tyder på at foreldrevernet er sterkere enn barnevernet. Dette er også noe ungdommene selv rapporterer om. En av ungdommene fra Forandringsfabrikken sier blant annet “de trodde på faren min i stedet, fordi han var voksen” (Sanner, 2017, s. 163). Ungdommene forteller også om følelsen av å ikke bli trodd eller lyttet til i møte med hjelpeapparatet. I Grunnloven § 104, første ledd står det at barn “har rett til å bli hørt i saker som gjelder dem selv, og deres mening skal tillegges vekt i overensstemmelse med deres alder og utvikling (Grunnloven, 1814, § 104). Barns rett til å bli hørt blir også fremhevet i artikkel 12 i FNs barnekonvensjon. Dette gjelder også barn og unge som lever med vold i nære relasjoner. På tross av at disse rettighetene er nedfelt i norsk lov styres fagfolk etter min mening i større grad av et voksenperspektiv enn et barneperspektiv. Dette preger naturligvis fagfolkets vurdering av barnets beste. Barnevoldsutvalget mener fagfolk må ha kunnskap nok til å gi barnets beste-begrepet innhold og vite noe om hvilken betydning det har for samhandling mellom tjenesteinstansene. Ved å ha kunnskap om barnets beste-begrepet vil de ansatte i større grad kunne handle ut fra et barneperspektiv. Det er også nødvendig å være bevisst sitt eget grunnsyn og hvilket syn man har på barn. Dette grunnsynet er avgjørende både for hvordan tjenesteinstansene samhandler rundt et barn, men også hvorvidt barnet blir møtt med sine opplevelser i barnehagen. Et syn på barn som aktivt og medvirkende gir forpliktelser til å trekke barnet inn i saker som omhandler dem selv, også hvis barnet utsettes for vold i hjemmet. Skjørten et. al (2016) mener at “forståelsen av i hvilken grad man skal involvere barn i prosesser som handler om sensitive temaer i deres liv, er influert av konteksten for våre oppfatninger om barn” (Skjørten et. al, 2016, s. 97). Et av de mest gjentakende funnene som blir presentert i NOU 2017:12 *Svikt og svik* er at barn fikk “liten mulighet til å uttale seg om og medvirke til egen situasjon” (NOU 2017:12, s. 49). Som jeg nevnte tidligere opplever jeg at lojaliteten til foreldrene og foreldrevernet står sterkt, likevel reflekterer forskningsdeltakerne aktivt rundt sitt eget grunnsyn. Forskningsdeltakerne presenterer at de et grunnsyn som er preget av at de ser på barn som en aktiv aktør i sitt eget liv. Denne grunntanken og et syn på barn som aktivt og medvirkende gir forpliktelser. Skjørten et. al (2016) mener dette grunnsynet forplikter til å trekke barnet med inn i

undersøkelser når det er mistanke om vold. Forskningsdeltakerne jeg intervjuer forteller om hvordan barnesamtaler gjennomføres som et tiltak for å gi barna mulighet til å medvirke i sitt eget liv. Helt sentral i anerkjennelsen av barn som selvstendige individ er artikkel 12, *barns rett til å bli hørt* i barnekonvensjonen. Sandberg (2013) sier “for å ivareta hensynet til barnas verdighet og integritet og for å vise dem respekt som mennesker er det helt grunnleggende at de får gi uttrykk for sitt syn i saker som angår dem, og blir lyttet til (Sandberg, 2013, s. 90). Forskningsdeltakerne synes derimot å samtale med barn om sensitive tema er vanskelig. På tross av at forskningsdeltakerne har et grunnsyn på barn som aktive aktører i eget liv, kan mange kvie seg å ta disse samtalene med barna, fordi de er redde for å gjøre vondt verre. De kan også være opptatte av hvordan det kan påvirke dem som yrkesutøvere. Å jobbe med mennesker krever en profesjonalitet. Røkenes & Hanssen (2012) og Skau (2017) beskriver det å være profesjonell, personlig og privat, og poengterer at det er viktig å skille mellom disse begrepene. Det er også viktig å skille mellom det offentlige og private rom. Som nevnt tidligere opplever ansatte i barnehagen å ha en nær relasjon til barn og barnas familier. Noen opplever også å ha en relasjon til familien i det private rom. Det er nettopp dette skille som gjør vold og overgrep til en vanskelig tematikk, fordi det krever mye mer av deg som person, både på det profesjonelle og det private plan. Å jobbe med mennesker kan derfor beskrives som et risikoyrke, og i enkelte tilfeller kan jobben utgjøre en reell helserisiko. Isdal (2017) mener en kompetent yrkesutøver er en sterk yrkesutøver. Med dette mener han at yrkesutøverne må gis kompetanse til å utføre faget sitt. Kompetanse gir trygghet, hvilket er et viktig forbyggende tiltak for å ivareta ansattes helse. Isdal (2017) bruker sekundærtraumatisering, vikarierende traumatisering og compassion fatigue som de mest brukte fagbegrepene om helserisiko for ansatte. Alle begrepene har sitt utspring fra traumeforståelsen og sykdomstilstanden PTSD. Isdal (2017) mener derimot at vi skal være forsiktig med å bruke diagnosebegrepet PTSD og STSD i et helseperspektiv, og mener vikarierende traumatisering og compassion fatigue er mer beskrivende begreper for mulige belastninger i arbeid med mennesker. Mest aktuell i barnehagesammenheng er derimot begrepet compassion fatigue, som beskrives som “the cost of caring” hvor profesjonelle kan føle barnets frykt, smerte og lidelse fordi de bryr seg. Dette er noe vi trenger for å være en god yrkesutøver, men i ytterste konsekvens kan det gå utover vår evne til å være kompetente yrkesutøvere. Det viktigste vi kan gjøre er i følge Isdal (2017) å være bevisst på hva det innebærer å jobbe med mennesker, og erkjenne at vi jobber i et risikoyrke.

5.3.1 Avsluttende kommentarer

Jeg har her drøftet hvordan fagpersoners handlingskompetanse i stor grad preges av deres følelser. Det blir med andre ord en følelsesstyrt handlingskompetanse. I enkelte tilfeller tar følelsene overhånd og vi fortrenger dagens virkelighet. Vi demoniserer voldsbegrepet, og vår sterke oppfatning av at ingen mennesker kan skade barn, fører til at vi ikke mestrer å se og tolke barnas signaler. Dette kan også beskrives som fravær av handlingskompetanse.

Forskning viser at foreldrevernet i større grad preger fagfolks vurdering av barnets beste enn barneperspektivet. Min oppfatning er at fagfolk også er opptatt av selvvern. En refleksjon jeg har gjort meg er at vi i stor grad er opptatt av hva det vil si for oss å melde en bekymring, og hvilken belastning det har for oss som profesjonell og privat å gå inn i saker hvor barn blir utsatt for vold av nære omsorgspersoner. Selv om vi er gitt verktøy for å kunne avdekke og handle på vold i nære relasjoner, styrer følelsene våre i stor grad vår handlingskompetanse.

Kapittel 6: Avslutning

I denne studien har jeg tatt utgangspunkt i to forskningsspørsmål (1) Hvordan beskriver ansatte i to norske kommuner implementeringen av handlingsplanen mot vold i nære relasjoner som et forebyggende tiltak, og (2) opplever barnehageansatte i kommunen at handlingsplanen bidrar til økt trygghet til å handle ved mistanke om vold i nære relasjoner. For å få tak i forskningsdeltakernes opplevelse og erfaringer med handlingsplanen har jeg derfor hentet inspirasjon fra en fenomenologisk hermeneutisk vitenskapsforståelse. Jeg vil nå komme med noen avsluttende kommentarer hvor jeg oppsummerer hovedelement i forskningen. Jeg vil også presentere studiens begrensinger og komme med forslag til videre forskning.

6.1 Oppsummering

Vold fremtrer ofte i trygge omgivelser. Vold i nære relasjoner kan ses på som et inngrepene traume for små barn. Barnets utvikling handler om samspillet mellom barnet og miljøet, og når barnets omsorgspersoner er årsaken til barnets traume kan det medføre kollaps i barnets atferd og oppmerksomhetsstrategier (Braarud & Nordanger, 2011). Konsekvensene av å leve med vold i nære relasjoner er derfor stor, og ses derfor på som et av Norges største samfunnsproblem. Likevel er voldsbegrepet høyst underkommunisert, og Isdal (2000) poengterer at vi må tørre å bruke voldsbegrepet oftere. “Først når volden gis sitt rette navn, blir det mulig å se den og reagere på den” (Isdal, 2000, s. 35). Et av regjeringens viktigste tiltak mot vold i nære relasjoner er å gi kommunene en veileder slik at de kan utforme en handlingsplan mot vold i nære relasjoner. Formålet med denne oppgaven har vært å se hvordan ansatte i to norske kommuner beskriver implementeringen av handlingsplanen mot vold i nære relasjoner som et forebyggende tiltak, og om barnehageansatte i kommunen opplever at handlingsplanen bidrar til økt trygghet til å handle ved mistanke om vold i nære relasjoner. På bakgrunn av den empirien jeg har samlet inn og de funnene som ble gjort beskrives implementeringen av handlingsplanen mot vold i nære relasjoner som en tillitsbasert og personavhengig prosess. Implementeringsdriverne i kommunen er av stor betydning, som igjen innebærer stor variasjon i implementeringsarbeidets kvalitet. Forskningsdeltakerne beskriver at handlingsplanene bidrar til å bevisstgjøre og synliggjøre tematikken vold i nære relasjoner. De gir også uttrykk for at handlingsplanene oppleves som forpliktende, både til samarbeid og samhandling mellom de ulike hjelpeinstansene men også til hver enkelt fagperson da det plikter og ansvar står tydelig beskrevet. Likevel fremstår

handlingsplanen i liten grad som et forebyggende tiltak. Fagpersonene har fått kunnskap om handlingskompetanse, men handlingskompetansen hos de ansatte fortsatt er preget av usikkerhet, redsel og handlingsvegring. De ansatte vet hva de skal gjøre, men som Kaja sier “så er det det å gjøre det da”.

Forskningsdeltakerne fremhever at det må mer til enn en handlingsplan for å bekjempe vold i nære relasjoner, og for å bidra til økt trygghet til å handle ved mistanke om vold i nære relasjoner. Kompetanse, kunnskap, samarbeid og samhandling og lojalitet er viktige faktorer for hva som bidrar til å trygge de ansatte. Forskningsdeltakernes utrygghet og usikkerhet kompliserer arbeidet med vold i nære relasjoner. Kommunen må derfor ta et større ansvar for å videreutvikle kompetansen hos de ansatte. Kommunen må også ta hensyn til og støtte arbeidstakerne sine i saker som omhandler vold i nære relasjoner, slik belastningen ved å avdekke vold i nære relasjoner blir mindre.

6.2 Til barnets beste? Implikasjoner for praksis

Resultatene i denne studien er samstemte med barnevoldsutvalgets hovedfunn i NOU 2017:12 *Svikt og svik*. Forskningsdeltakernes beskrivelser kan indikere at lojaliteten til foreldrene er sterkere enn lojaliteten til barna (NOU 2017:12). Ansatte i kommune-Norge kan oppleve å bli dratt mellom det profesjonelle og det private, og det kan være vanskelig å skille mellom dette på grunn av den relasjonelle konteksten (Skau, 2017; Røkenes & Hanssen, 2012) Dette kan være til hinder for fagfolks handlingskompetanse (Nordhaug, 2018). Forskning viser at fagfolk i stor grad unnlater å melde inn sine bekymringssaker, og at kompetanse og samarbeid er avgjørende faktorer for å kunne avdekke vold i nære relasjoner (Kvelling, 2015). Fra et forebyggende perspektiv er det også viktig å vite hvilke konsekvenser å leve med vold medfører i et livsløps perspektiv. Summen av de funnene jeg har gjort gir også noen implikasjoner for praksis. Implementeringen av handlingsplanen mot vold i nære relasjoner er av betydning for tjenesteinstansenes kunnskapsutvikling om vold. Det er også av betydning for samordningen og samhandlingen på tvers av instansene. Ved å unnlate å implementere handlingsplanene vil det være vanskelig å heve kompetansen og samhandlingen hos de ulike faggruppene, og dermed handle til barnets beste (NOU 2017:12; Skjørten et al., 2016).

På bakgrunn av denne studien mener jeg også at barnehagesektoren må bli mer bevisst sitt samfunnsansvar. Min opplevelse er at barnehagen fraskriver seg ansvar ved å fremheve andre tjenesteinstansers sviktende arbeid med vold i nære relasjoner. Kvelling (2015) fremhever at barnehagelærere ikke nødvendigvis har fått redskap for å avdekke vold mot barn på grunn av manglende fokus på barn i risiko i utdanningsløpet. Jeg vil likevel legge til at FNs

barnekonvensjon, artikkel 3 fremhever plikten til å beskytte barn mot alle former for vold. Vurderingen av hva som er til det beste for barnet skal alltid være førende, hvilket jeg mener den ikke er per dags dato. Det må derfor til en endring av praksis. De ulike tjenesteinstansene må i større grad handle ut fra et barneperspektiv. For å få til dette må de tilegne seg kunnskap og kompetanse om vold i nære relasjoner – til barnets beste.

6.3 Studiens begrensinger og videre forskning

I denne studien har jeg valgt å intervju to norske kommuner. Dette innebærer at forskningsresultatet ikke nødvendigvis er representativt for alle norske kommuner. Dette er en begrensning som må tas i betraktning ved lesing. Jeg har også kun intervjuet kommunale barnehager. Ved å inkludere private barnehager i forskningen kunne jeg fått et videre perspektiv på prioriteringer og ressursbruk i barnehagen, siden private barnehager ofte har større økonomisk frihet enn kommunale barnehager. En annen begrensning er også at jeg kun har intervjuet en pedagogisk leder i barnehagen. Det kunne vært interessant og gjennomført et fokusgruppeintervju hvor både assistenter, fagarbeidere og ledere var inkludert, for å få flere betraktninger på handlingsplanen som forebyggende tiltak. Dette kan derimot være aktuelt for videre forskning. Min forskning fokuserer også kun på de minste barna. En kommunal handlingsplan mot vold i nære relasjoner innebefatter også tiltak for voksne, eldre, samt tiltak for å bekjempe æresrelatert vold, seksuelle overgrep og for å styrke behandlingstilbudet til voldsutøveren. Dette er en bevisst avgrensning, i tråd med min forforståelse av å se vold i nære relasjoner i et livsløp perspektiv. Det kunne derfor vært interessant å gjennomføre en større undersøkelse hvor flere norske kommuner var inkludert, slik at effekten av handlingsplan som tiltak hadde blitt kartlagt. På denne måte ville vi fått et bedre innblikk i hvordan handlingsplaner mot vold i nære relasjoner blir implementert i norske kommuner.

6.2 Noen siste refleksjoner

For å kunne handle til det beste for barnet kreves det kompetanse og en økt forståelse av hvilke konsekvenser det har for barn å vokse opp i destruktive og voldelige oppvekstmiljø. For å avdekke vold i nære relasjoner kreves det et kompetent hjelpeapparat som både våger og evner å tolke barns signal. Dette innebærer også å ha en grunntanke om barn har samme ukrenkelig menneskeverd som voksne (Haugli, 2013).

Jeg håper at du ved å lese denne oppgaven har fått en større forståelse for hvorfor det er viktig å arbeide for å implementere gode handlingsplaner mot vold i nære relasjoner. Jeg håper også at studien har gitt deg inspirasjon til å være et medmenneske som våger å være sterk - til barnets beste.

Litteraturliste

- Aakvaag, H. F., Thoresen, S., & Øverlien, C. (2016) Vold og overgrep mot barn og unge – definisjoner og typologisering. I Øverlien, C., Hauge, M-I. & Schulz J-H. (red.) *Barn, vold og traumer. Møter med unge i utsatte livssituasjoner*. Oslo: Universitetsforlaget
- Anda, R. F., Felitti, V. J., Bremner, J. D., Walker, J. D., Whitfield, C., Perry, B. D., Giles, W. H. (2006) The enduring effects of abuse and related adverse experiences in childhood A convergence of evidence from neurobiology and epidemiology. *European Archives of Psychiatry Clinical Neuroscience*, 256: 174-186.
- Blase, K. A., van Dyke, M., Fixen, D.L. & Bailay, F.W. (2012) Implementation science: Key concepts, themes, and evidence for practitioners in educational psychology. I B. Kelly & D. Perkins (red.) *Implementation science for psychology in education*. N.Y: Cambridge University Press
- Braarud, H. C. & Nordanger, D. (2011) Kompleks traumatisering hos barn: En utviklingspsykologisk forståelse. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*. 48: 968-972
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. I *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), s. 77-101
- Braun, V., & Clarke, V. (2013). Successful qualitative research: A practical guide for beginners. Los Angeles: Sage.
- Felitti, V. J., Anda, R. F., Nordenberg, D., Williamson, D, F., Spitz, A. M., Edwards, V., Koss, M. P. & Marks, J. S. (1998) Relationship of Childhood Abuse and Household Dysfunction to Many of the Leading Causes of Death in Adults The Adverse Childhood Experiences (ACE) Study. *American Journal of Preventive Medicine*, 14:245-258.
- Fixen, D.L., Naoom, S.F., Blase, K.A., Friedman, R.M. & Wallace, F. (2005) *Implementation research: A Synthesis of the Literature*. Tampa, Florida: University of South Florida
- Fixen, D.L., Blase, K. A., Naoom, S. F. & Wallace, F. (2009) Core Implementation Components. *Research on Social Work Practice*. 19:5, 531-540
- Glavin, K. & Erdal, B. (2017) *Tverrfaglig samarbeid i praksis. Til beste for barn og unge i Kommune-Norge*. Oslo: Kommuneforlaget
- Haugli, T. (2013) Hensynet til barnets beste. I Høstmælingen, N., Kjørholt, E. S. & Sandberg, K. (red.) (2013). *Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge*. Oslo: Universitetsforlaget

- Hjardemaal, F. (2011) Vitenskapsteori. I Kleven, T.A. (red), Hjardemaal, F. & Tveit, K. *Innføring i pedagogisk forskningsmetode. En hjelp til kritisk tolkning og vurdering.* Oslo: Unipub
- Isdal, P. (2000) *Meningen med volden.* Oslo: Kommuneforlaget
- Isdal, P. (2017) *Smittet av vold. Om sekundærtraumatisering, compassion fatigue og utbrenthet i hjelpeyrkene.* Bergen: Fagbokforlaget
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015) *Det kvalitative forskningsintervju.* Oslo: Gyldendal Akademisk
- Kvelling, Ø. (2015) *Barn i risiko, Skadelige omsorgssituasjoner.* Oslo: Gyldendal Akademisk
- Lauvås, K. & Lauvås, P. (2004) *Tverrfaglig samarbeid – perspektiv og strategi.* Oslo: Universitetsforlaget
- Larsen, E. (2006) Samarbeid rundt utsatte barn på tvers av fag og etater. *Tidsskrift for norsk psykologforening.* 43:3, 209-210
- Mossige, S. & Stefansen, K. (red) (2016) *Vold og overgrep mot barn og unge. Omfang og utviklingstrekk 2007-2015.* NOVA Rapport 5/2016.
- Mossige, S., Stefansen, K. & Smette, I. (2016) Introduksjon. I Mossige, S. & Stefansen, K. (red) (2016) *Vold og overgrep mot barn og unge. Omfang og utviklingstrekk 2007-2015.* NOVA Rapport 5/2016.
- Myhre, M. C., Thoresen, S. & Hjemdal, O.K. (2015) *Vold og voldtekt i oppveksten: En nasjonal intervjuundersøkelse av 16- og 17-åringer.* Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. (NKVTS Rapport 1/2015).
- Nilssen, V. (2012) *Analyse i kvalitative studier. Den skrivende forskeren.* Oslo: Universitetsforlaget
- Nordhaug, I. (2018) *Kva ser vi. Kva gjer vi. Omsorgssvikt, vald og seksuelle overgrep. Skulen og barnehagen sine oppgaver.* Bergen: Fagbokforlaget
- Postholm, M.B. (2010) *Kvalitativ metode. En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kaususstudier.* Oslo: Universitetsforlaget
- Roland, P. (2015a) Hva er implementering? I Roland, P. & Westergård (red.) *Implementering. Å omsette teorier, aktiviteter og strukturer i praksis.* Oslo: Universitetsforlaget
- Roland, P. (2015b) Er kollektiv orientering en nødvendighet for god implementering? I Roland, P. & Westergård (red.) *Implementering. Å omsette teorier, aktiviteter og strukturer i praksis.* Oslo: Universitetsforlaget
- Røkenes, O. H. & Hanssen, P-H. (2012) *Bære eller bryte. Kommunikasjon og relasjon i arbeid med mennesker.* Bergen: Fagbokforlaget

- Sandberg, K. (2013) Barns rett til å bli hørt. I Høstmælingen, N., Kjørholt, E. S. & Sandberg, K. (red.) (2013). *Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge*. Oslo: Universitetsforlaget
- Sanner, M. (red.) *Barnevernet fra oss som kjenner det. Fortellinger fra 62 ungdommer*. Oslo: Forandringsfabrikken Kunnskapssenter
- Siegel, D. J. (2012) *Developing the mind, Second edition: How Relationships and the brain interact to shape who we are*. New York: The Guilford Publications.
- Skau, G. M. (2017) *Gode fagfolk vokser. Personlig kompetanse i arbeid med mennesker*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk
- Skjørten, K., Hauge, M-I., Langballe, Å., Schultz, J-H & Øverlien, C. (2016) Å se det utsatte barnet. I Øverlien, C., Hauge, M-I. & Schultz (red.) *Barn, vold og traumer. Møter med unge i utsatte livssituasjoner*. Oslo: Universitetsforlaget
- Smith, J. A., & Osborn, M. (2015). Interpretative phenomenological analysis. I J. A. Smith (Red.), *Qualitative psychology : A practical guide to research methods* (3. utg., s. 2452). Los Angeles: Sage
- Thagaard, T. (2013) *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Thoresen, S. & Myhre, M. C. (2016) Tiden leger ikke alle sår. Vold og traumer i et livsløpsperspektiv. I Øverlien, C., Hauge, M-I. & Schulz J-H. (red.) *Barn, vold og traumer. Møter med unge i utsatte livssituasjoner*. Oslo: Universitetsforlaget
- Thorkildesen, I. M (2015) *Du ser det ikke før du tror det*. Bergen: Vigmostad & Bjørke
- Tjora, A. (2013) *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Øverlien, C. (2012) *Vold i hjemmet – barns strategier*. Oslo: Universitetsforlaget

Lovverk og offentlig dokument

- Barneombudet (2018) *Hadde vi fått hjelp tidligere ville alt vært annerledes*. Oslo: Barneombudet
- Grunnloven (1814) Kongeriket Norges Grunnloven (LOV-1814-05-17) Hentet fra <https://lovdata.no/lov/1814-05-17/§104>
- Justis- og beredskapsdepartementet (2013) Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner. Det handler om å leve. (Meld. St. 15 (2012-2013)) Hentet fra regjeringen.no
- Justis- og beredskapsdepartementet (2013) *Et liv uten vold. Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2014-2017*. Hentet fra regjeringen.no

NOU 2017:12 (2017) *Svikt og svik. Gjennomgang av saker hvor barn har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt*. Oslo: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon. Informasjonsforvaltning

Politiet (2018, 12.oktober) Vold i nære relasjoner. Hentet fra <https://www.politiet.no/rad/vold-i-nare-relasjoner/er-du-utsatt-for-vold/>

Redd Barna (2018, 12.oktober) Vold og overgrep. Hentet fra <https://www.reddbarna.no/forstyr>

Regjeringen (2018, 24.oktober) statsbudsjettet 2019. Styrker innsatsen mot valg og overgrep ytterligere. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/styrker-innsatsen-mot-vald-og-overgrep-ytterligere/id2613950/>

VEDLEGG

Vedlegg 1: Intervjuguide

Prosjektintroduksjon og intervjuguide

Prosjektintroduksjon

Informasjon om forskningsprosjektet

Dette er et masterprosjekt som skal leveres i løpet av november 2018. Temaet for forskningsprosjektet mitt er vold i nære relasjoner, og jeg er interessert i å se på hvordan en kommunes handlingsplan mot vold i nære relasjoner kan virke som forebyggende tiltak og om disse handlingsplanene gir økt trygghet og kompetanse for de som jobber med barn hverdag til å handle.

Hva intervjuet skal dreie seg om

Intervjuet vil varer i ca. 1 time, og det vil bli tatt opp ved hjelp av en diktafon. Det er ingen andre enn jeg som vil høre lydopptaket, og alt av datamateriell vil bli behandlet konfidensielt.

Det som skal foregå i dag:

- Jeg kommer til å bruke en semistrukturert intervjuguide; en oversikt over noen emner jeg ønsker at vi skal innom i løpet av intervjuet med noen formulerte spørsmål. Underveis i intervjuet kan det likevel hende at vi kommer inn på aktuelle og interessante emner jeg ikke har tenkt på. Dette vil selvfølgelig bli etterfulgt.
- Dette skal være en samtale mellom deg som forskningsdeltaker og meg som forsker.
- Jeg ønsker å bli kjent med deg og den kunnskapen du sitter med. Jeg er her for å lære noe av deg!
- Hvis noe oppleves som vanskelig kan du når som helst avbryte intervjuet.
- Dine opplevelser og erfaringer er viktig for meg og min forskning.
- Her finnes det ikke noe fasitsvar – alle opplevelser er like ok!

Intervjuguide: Vold i nære relasjoner

Introduksjon: Introduserer temaet med en samtale rundt NOU: 17 Svikt og svik, og presenterer hovedfunnene der. Ber intervjupersonen om å kommentere.

- Vold i nære relasjoner har lenge vært en av regjeringens viktigste satsningsområder.
- Regjeringens handlingsplan
- NOU: 17 Svikt og svik
- Barneombudet: hadde vi fått hjelp tidligere ville alt vært annerledes

Introduksjonsspørsmål *brukes for å introdusere temaet og for å få i gang refleksjoner hos intervjupersonen:*

Hva tenker du er årsaken til at barn og unge som lever med vold i nære relasjoner ikke blir fanget opp godt nok av systemet?

Hva er bakgrunnen for at kommunen utarbeidet en handlingsplan mot vold i nære relasjoner?

Kompetanse og kunnskap

Har handlingsplanen bidratt til økt kompetanse og kunnskap hos de ansatte?

- Samtale med barn
- Samarbeid med ulike tjenestestanser
- Meldeplikten

Samarbeid og samordning

Bidrar en slik handlingsplan til økt samarbeid mellom faggrupper/tjenestestanser?

- På hvilken måte?

Bidrar en slik handlingsplan til en kultur for informasjonsdeling og samarbeid?

- På hvilken måte?

Implementering av handlingsplanen

Hvordan er handlingsplanen implementert i kommunen?

- Brukes den aktivt som et arbeidsverktøy i barnehagene?
- Har alle ansatte i kommunen kjennskap til handlingsplanen, og hvilke rutiner har dere for å informere nyansatte?
- Involvering i selve utformingen av handlingsplanen? Føler barnehagene at de har blitt hørt og inkludert i utformingen og den prosessen?

Forebygging og tidlig innsats

Fungerer handlingsplanen som et forebyggende tiltak, og eventuelt på hvilken måte?

- Hva skal til for at handlingsplanen oppleves som forebyggende?

Bidrar en slik handlingsplan til tidlig intervensjon og et personal som våger å være der for disse barna?

Opplever dere at det har blitt mer fokus på vold mot barn og unge på grunn av handlingsplanen?

Hvilke tiltak har blitt gjennomført i praksis i barnehagene i kommunen?

Vedlegg 2: Informasjonsskriv og samtykkeskjema

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet

Bakgrunn og formål

I forbindelse med min masterstudie i spesialpedagogikk ved NTNU og DMMH skal jeg gjennomføre et forskningsprosjekt. Vold i nære relasjoner har vært en av regjeringens viktigste satsningsområder i lang tid, og det ble i 2013 skrevet en handlingsplan mot vold i nære relasjoner for perioden 2014-2017 med fokus på forebygging, synliggjøring, kunnskap og kompetanse, hjelpe- og behandlingstilbud, straffeforfølgning og samarbeid og samordning. I Juni 2017 presenterte barnevoldsutvalget en grundig gjennomgang av saker hvor barn har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt i rapporten NOU 2017:12 "Svikt og svik". Rapportens tittel gjenspeiler barnevoldsutvalgets opplevelse av tjenesteapparatets forebyggende og avdekkende arbeid for barn som lever under destruktive oppvekstvilkår. I rapporten beskrives dette arbeidet som sviktende, hvilket igjen oppleves som et svik mot barn (NOU 2017:12, 2017, s. 11). I mars 2018 kom Barneombudet med en rapport som underbygger barnevoldsutvalgets funn. På bakgrunn av barn og unges erfaringer kan vi si at vold og overgrep mot barn er en av våre store samfunnsutfordringer (Barneombudet, 2018, s. 5). Vold i nære relasjoner, og vold mot barn og unge er på dagsorden. Likevel oppleves tilbudet som sviktende. Ett av de viktigste tiltakene som ble gjort av regjeringen var å styrke kompetansen til de ansatte i kommunene og videreutvikle samarbeidet mellom faggrupper, sektorer og forvaltningsnivåer ved å utforme en veileder for kommunale/interkommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner. Jeg er interessert i å se om disse handlingsplanene faktisk bidrar til økt kompetanse blant de ansatte i kommunen og på hvilken måte en handlingsplan implementeres som forebyggende tiltak. Problemstillingen jeg vil ta utgangspunkt i er **"På hvilken måte implementeres en kommunes handlingsplan mot vold i nære relasjoner som forebyggende tiltak, og bidrar den til økt trygghet til å handle hos ansatte som jobber med barn og unge?"**.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Deltakelse i forskningsstudien innebærer at du må kunne by på deg selv og dine refleksjoner. Det vil bli gjennomført et intervju der jeg vil stille spørsmål som er relatert til forskningstemaet. Det er dine erfaringer og opplevelser som er viktige for meg, og her finnes det ingen fasit. Det vil bli gjort lydopptak under intervjuet, som i ettertid vil bli transkribert.

Lydopptaket vil bli slettet umiddelbart etter at masteroppgaven er sensurert. Alt av datamateriale vil bli anonymisert og du vil som forskningsdeltaker ha mulighet til å trekke deg fra studien når som helst hvis du ønsker det.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt, og kan ikke utleveres til noen.

Personopplysninger vil bli anonymisert, hvilket betyr at informasjon om deg og koblingsnøkkel vil lagres adskilt fra resten av forskningsmateriale.

Prosjektet skal etter planen avsluttes 1.november 2018. Etter endt forskningsperiode vil personopplysningene bli slettet. Forskningsmaterialet vil bli analysert og utformet som en rapport. Alt forskningsmaterieell vil bli anonymisert. Ved en eventuell publikasjon vil deltakere kunne kjenne seg igjen i form av eventuelle sitat fra intervjusituasjonen og/eller beskrivelser i analysen. Forskningsdeltakerne vil få mulighet til å lese og kommentere egne utsagn slik de viser seg gjennom transkripsjonen hvis de ønsker det. Konfidensiell informasjon som personopplysninger vil være anonymisert og skal ikke kunne spores tilbake til forskningsdeltakerne.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli anonymisert.

Dersom du ønsker å delta eller har spørsmål til studien, ta kontakt med Ingvild Hynne på telefon; 90707033 eller på mail ingvilhy@stud.ntnu.no. Du vil også kunne ta kontakt med min veileder Ottar Ness ved NTNU ottar.ness@ntnu.no.

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, NSD - Norsk senter for forskningsdata AS.

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3: Godkjenning fra Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD)

Kjetil Steinsholt

7491 TRONDHEIM

Vår dato: 06.03.2018

Vår ref: 59412 / 3 / STM

Deres dato:

Deres ref:

Forenklet vurdering fra NSD Personvernombudet for forskning

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 23.02.2018.

Meldingen gjelder prosjektet:

59412	<i>På hvilken måte ivaretas barneperspektivet i et tverrfaglig samarbeid, og hvordan gis barn mulighet til medvirkning i egen saksgang?</i>
Behandlingsansvarlig	NTNU, ved institusjonens øverste leder
Daglig ansvarlig	Kjetil Steinsholt
Student	Ingvild Hynne

Vurdering

Etter gjennomgang av opplysningene i meldeskjemaet med vedlegg, vurderer vi at prosjektet er omfattet av personopplysningsloven § 31. Personopplysningene som blir samlet inn er ikke sensitive, prosjektet er samtykkebasert og har lav personvernulempe. Prosjektet har derfor fått en forenklet vurdering. Du kan gå i gang med prosjektet. Du har selvstendig ansvar for å følge vilkårene under og sette deg inn i veiledningen i dette brevet.

Vilkår for vår vurdering

Vår anbefaling forutsetter at du gjennomfører prosjektet i tråd med:

- opplysningene gitt i meldeskjemaet
- krav til informert samtykke
- at du ikke innhenter [sensitive opplysninger](#)
- veiledning i dette brevet
- NTNU sine retningslinjer for datasikkerhet

Veiledning

Krav til informert samtykke

Utvalget skal få skriftlig og/eller muntlig informasjon om prosjektet og samtykke til deltakelse.

Informasjon må minst omfatte:

- at NTNU er behandlingsansvarlig institusjon for prosjektet
- daglig ansvarlig (eventuelt student og veileder) sine kontaktopplysninger
- prosjektets formål og hva opplysningene skal brukes til

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSD's rutiner for elektronisk godkjenning.

- hvilke opplysninger som skal innhentes og hvordan opplysningene innhentes
- når prosjektet skal avsluttes og når personopplysningene skal anonymiseres/slettes

På nettsidene våre finner du mer informasjon og en veiledende mal for [informasjonsskriv](#).

Forskningsetiske retningslinjer

Sett deg inn i [forskningsetiske retningslinjer](#).

Meld fra hvis du gjør vesentlige endringer i prosjektet

Dersom prosjektet endrer seg, kan det være nødvendig å sende inn endringsmelding. På våre nettsider finner du svar på hvilke [endringer](#) du må melde, samt endringskjema.

Opplysninger om prosjektet blir lagt ut på våre nettsider og i Meldingsarkivet

Vi har lagt ut opplysninger om prosjektet på nettsidene våre. Alle våre institusjoner har også tilgang til egne prosjekter i [Meldingsarkivet](#).

Vi tar kontakt om status for behandling av personopplysninger ved prosjektslutt

Ved prosjektslutt 20.08.2018 vil vi ta kontakt for å avklare status for behandlingen av personopplysninger.

Gjelder dette ditt prosjekt?

Dersom du skal bruke databehandler

Dersom du skal bruke databehandler (ekstern transkriberingsassistent/spørreskjemaleverandør) må du inngå en databehandleravtale med vedkommende. For råd om hva databehandleravtalen bør inneholde, se [Datatilsynets veileder](#).

Hvis utvalget har taushetsplikt

Vi minner om at noen grupper (f.eks. opplærings- og helsepersonell/forvaltningsansatte) har [taushetsplikt](#). De kan derfor ikke gi deg identifiserende opplysninger om andre, med mindre de får samtykke fra den det gjelder.

Dersom du forsker på egen arbeidsplass

Vi minner om at når du [forsker på egen arbeidsplass](#) må du være bevisst din dobbeltrolle som både forsker og ansatt. Ved rekruttering er det spesielt viktig at forespørsel rettes på en slik måte at frivilligheten ved deltakelse ivaretas.

Se våre nettsider eller ta kontakt med oss dersom du har spørsmål. Vi ønsker lykke til med prosjektet!

Vennlig hilsen

Marianne Høgetveit Myhren

Siri Tenden Myklebust

Kontaktperson: Siri Tenden Myklebust tlf: 55 58 22 68 / Siri.Myklebust@nsd.no

Vedlegg 4: Endrings skjema og godkjent endring av prosjekt

Endrings skjema

for endringer i forsknings- og studentprosjekt som medfører meldeplikt eller konsesjonsplikt (jf. personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter)-

Endrings skjema sendes per e-post til: personvernombudet@nsd.no

1. PROSJEKT	
Navn på daglig ansvarlig: Ingvild Hynne	Prosjektnummer: 59412
Evt. navn på student:	

2. BESKRIV ENDRING(ENE)	
Endring av daglig ansvarlig/veileder:	<i>Ved bytte av daglig ansvarlig må bekreftelse fra tidligere og ny daglig ansvarlig vedlegges. Dersom vedkommende har sluttet ved institusjonen, må bekreftelse fra representant på minimum instituttnivå vedlegges.</i>
Endring av dato for anonymisering av datamaterialet: Innleveringsfristen for masteroppgaven endres fra 20.juni 2018 til 1.november 2018.	<i>Ved forlengelse på mer enn ett år utover det deltakerne er informert om, skal det fortrinnsvis gis ny informasjon til deltakerne.</i>
Gis det ny informasjon til utvalget? Ja: ____ Nei: ☒ Hvis nei, begrunn: Utvalget er nytt, og har fått informasjon fra starten av.	
Endring av metode(r): Endrer fra fokusgruppeintervju til semistrukturert intervju.	<i>Angi hvilke nye metoder som skal benyttes, f.eks. intervju, spørreskjema, observasjon, registerdata, osv.</i>
Endring av utvalg:	<i>Dersom det er snakk om små endringer i antall deltakere er endringsmelding som regel ikke nødvendig. Ta kontakt på telefon før du sender inn skjema dersom du er i tvil.</i>
Annet:	

3. TILLEGGSPPLYSNINGER

Har endret problemstilling fra "På hvilken måte ivaretas barneperspektivet i et tverrfaglig samarbeid, og hvordan gis barn mulighet til medvirkning i egen saksgang?" til "På hvilken måte implementeres en kommunes handlingsplan mot vold i nære relasjoner som forebyggende tiltak, og bidrar den til økt trygghet til å handle hos ansatte som jobber med barn og unge?"

Prosjektets tema er fortsatt "vold i nære relasjoner", og jeg skal ha fokus på samordning og samarbeid, men ønsker også å se på forebygging/tidlig innsats og kompetanse hos ansatte som jobber med barn og unge. Jeg vil ta utgangspunkt i ulike kommuners handlingsplan mot vold i nære relasjoner og utformer en semistrukturert intervjuguide. Jeg ønsker å intervju barnehageansatte og/eller barnehagefaglig ansvarlig i kommunen for å høre om handlingsplanen er implementert godt nok. Har handlingsplanen bidratt til økt kompetanse på hvordan de tolker signaler fra barn og tør de snakke med barn om vold? Er terskelen for å melde lavere?

4. ANTALL VEDLEGG

Legger ved ny prosjektskisse og informasjonsskriv til forskningsdeltakerne.

Legg ved eventuelle nye vedlegg (informasjonsskriv, intervjuguide, spørreskjema, tillatelser, og liknende.)

Hei

Viser mottatt endringsskjema 27/4.

Endringene omfatter;

- 1) Problemstilling fra "På hvilken måte ivaretas barneperspektivet i et tverrfaglig samarbeid, og hvordan gis barn mulighet til medvirkning i egen saksgang?" til "På hvilken måte implementeres en kommunes handlingsplan mot vold i nære relasjoner som forebyggende tiltak, og bidrar den til økt trygghet til å handle hos ansatte som jobber med barn og unge?"
- 2) Intervju med barnehageansatte og/eller barnehagefaglig ansvarlig i kommunen for å høre om handlingsplanen er implementert godt nok.
- 3) Ny prosjektslutt 01.11.2018.

Personvernombudet har mottatt informasjonsskriv og finner de godt utformet. Det legges til grunn at fra intervju med ansatte vil det ikke bli samlet inn og registrert opplysninger som kan identifisere enkeltbarn.

Personvernombudet godkjenner meldte endringer.

Vennlig hilsen

Lis Tenold

Lis Tenold

Spesialrådgiver /Spesial adviser

Seksjon for personverntjenester/ Data Protection Services

T: (+47) 55 58 33 77

NSD - Norsk senter for forskningsdata AS | NSD - Norwegian Centre for Research Data

Harald Hårfagres gate 29, NO-5007 Bergen

T: (+47) 55 58 21 17

postmottak@nsd.no www.nsd.no

